

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

WALT DISNEY:

Година XIV — Број 3 — Субота, 19 јануар 1952

МИКИ И ШИЉА на острву диносаура

3. ПРОФЕСОРОВА УПУТСТВА

УПОГНА ПОСЕТА ПРОФЕСОРА ПРЕПОТОПКА НИЈЕ БИЛА САН... МИКИ ЈЕ ЗАИСТА ПРЕД СВОЈОМ КУБОМ НАШАО АВИОН

МИКИ ЈЕ ОТВОРИО ПИСМО... УЊЕМУ СУ СЕ НАЛАЗИЛА ПРЕЦИЗНА УПУТСТВА

Мишића се не бојте. Ово је необичан авион... Он ће вае сам одвесити преко океана. Снејти учинише све ово. Не будише ни часа!

МИКИ ЈЕ ОДМАХ ИЗАБРАО СВОГА САПУТНИКА... ПОТРЧАО ЈЕ ПО ШИЉУ

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:
АВИОН ЈЕ УЗЛЕТЕО

ДЕКАЛОНОН ЗЛАТО

До доласка Елама Харниша, званог Бернинг Дејлајт, у кафани Тиволи у Серкл Ситију, логору копача злата, владало је мртвило. Он је дошао да прослави свој тридесети рођендан и позвао све која су се затекли у Тиволију да буду његови гости. То се убрзо рашчуло по читавом логору и многи су похитали да се олазову његовом позиву.

Бернинг Дејлајт је једно време играо са младом девојком Виринијом, а затим је прихватио позив својих познаника Цека Кериса, Француза Луја, Данца Мек Доналда и Хол Кембела да са њима одигра партију покера.

је седео лево од њега, он повика из свег гласа:

— Сви да испију до дна. Чаше на уста, па искапите. Притегните каишеве на панталонама. Хо-па! Кажем вам јасно и гласно да ће овде неко вечерас бити ошишан до коже. Али неко ће, боже, и добити... 'Ај-демо.

Чим игра поче, играчи постадоше тихи, разговарајући мало или нимало, ма да је око њих било веома бучно. Елам Харниш све их упали. Све више копача улазило је у Тиволи и остајало у њему. Знало се да Бернинг Дејлајт думпује и нико није хтео да остане те вечери код куће. Дворана за игру била је дупке пуна. Пошто је било мало жена, многи мушкарци везивали су марамице око руке проглашавајући се на тај начин за жене, па су играли са другим мушкарцима. Сви столови за картање били су заузети, а гласови оних који су стајали уз келнера, или се беху у групи окупили око пени, мешали су се са звецкањем жетона по столовима и бучним шумом мале-куглице која је без престанка поскакивала на рулету. Беше отпочела права јуконска ноћ са свим њеним особеностима.

Покер је текао прилично монотонно. Нико се није могао похвалити нарочитим картама. Услед тога велике своте стављане су на слабе карте, али ниједна игра није дуго трајала. Највећи "пот" од пет хиљада долара привукао је Француз Луј са "флешом" против два пара дама, које су имали Кембел и Керис. Један "пот" од осам стотина долара добио је играч који је имао пар кечева, иако је већ мислио да баца карте. Једном је Харниш на блеф однео Керису две хиљаде долара. Када је Керис положио карте показало се да има боју, док је Харниш имао храбрости да плати, иако је имао само две десетке.

Али око три часа ујутро почеле су да долазе јаке карте. Био је то редак тренутак на који играчи покера недељама чекају. Вест о томе провела се одмах кроз читав Тиволи. Посматрачи постадоше мирнији. Људи који су се налазили подаље од стола почеше се примичати. Играчи за другим столовима престадоше да играју, а убрзо опусте и дворана за игру, тако да су најзад сви, у збијеној и ћућливој гомили стајали око петорице играча покера. Надметање великим свотама поче пре него што су карте купљене, чак падоше велике суме пре

него што ико и погледа карте. Керис је делито, а Француз Луј беше отворио са једним жетоном — у овом случају са ето долара. Кембел одмах весело изусту своје "долазим", али Елам Харниш као следећи, повећа његову стотину за четири стотине, обраћајући се Мек Доналду примедбом да игра тако јевтино само зато да би њему било лакше да прати.

Мек Доналд погледа у своје карте и без речи положи на сто хиљаду долара у жетонима. Керис, размишљајући дуже над својим картама, рече најзад "пратим". Француз Луј имао је сада да положи још девет стотина долара да би остао у игри и после дужег размишљања, он их положи. Исто тако, требало је и Кембел да уложи девет стотина и да вуче нове карте, али он на опште изненађење, пошто уплати девет стотина, повећа улог још за хиљаду.

— Најзад је ствар почела да се развија како треба, — примети Харниш, пошто је унео хиљаду пет стотина и од своје стране повећао још за хиљаду долара.

— И ја исто тако мислим, —

додаде Мек Доналд дајући тражене две хиљаде и повећавајући још за хиљаду.

Сада су сви играчи могли да буду извесни да и остали у рукама имају добре карте. Ма да се прте њихових лица нису мењале, ипак, скоро несвесно, сва лица почеше да добивају напет израз. Усто се сваки од њих трудио да задржи свој свагдашњи изглед, али је овог пута сваки баш на други начин давао своје лице тај мирнији израз. Хол Кембелово држање било је, као обично, опрезно. Француз Луј није могао да сакрије своју узбуђеност. Мек Доналд је потпуно задржао своју широкогрудну добродушност, која се сада чинила нешто пре терана. Керис се држао хладнокрвно и самопоуздано, док је Елам Харниш остао веселећ и шаљивијај какав је увек био. Једанаест хиљада долара већ је лежало у "поту", а жетони су били нагомилани у једну неуредну рпу наспред стола.

— Ја немам више жетона, — рече нешто тужним тоном Керис. — Могли бисмо сада да почнемо са обвезницама.

— Радујем се што и даље пратиш, — одговори му ердачно Мек Доналд.

— Ја још је мислим да станем. Већ сам унео у "пот" неколико хиљада. Какво је сада стање?

— "Долазак" ће те коштати три хиљаде, али те нико не спречава да и ти мало подигнеш.

— Подићи?! Јеси ли луд?! Зар мислиш да сам ја тако лакоуман као што сте ви? — Керис још једном погледа своје карте. — Али сад ћу вам ипак рећи шта мислим да учиним. Моје су карте без замерке и ја доносим четири хиљаде. Он написа суму на комадићу хартије, потписа своје име и положи цедуљу на рпу.

На Французу Лују уставеше се сада све очи. Он је неко време првено окретао карте међу прстима, а затим с једним "До врага, с овим картама збиља се не може ништа учинити!", баца карте на сто.

У следећем тренутку стотине очију беху упрте у Кембела. "Ја не намеравам да те надвисим, Цек", — рече он задовољавајући се тиме да приложи тражене две хиљаде.

Посматрачи потражише очима Харниша који је нешто писао на једном комадићу папира.

— Ја баш желим да вам покажем да ово није никаква недељна поподневна школа, ни добротворно удружење, — рече. — Ја пратим, драги Цек, и подижем још за хиљаду. Сад си ти на реду, Мек.

— Управо сам на то чекао и повећавам још за хиљаду, — био је Мек Доналд одговор. — Смеш ли ти даље с твојим картама, Цек?

— Разуме се да пратим. — Керис је дуго размештао карте. — Ја плаћам, али пре свега желим да знате како стојим. Ту је мој пароброд "Бела" — вреди двадесет хиљада као један долар. Ту је, даље, налазиште Сиксти Маил са пет хиљада робе у складушту. А осим тога знате да баш сад очекујем тилану. Она је у Лундермену, а лађа се управо гради. Јесам ли добар?

— Играј даље, наравно да си добар, — одговори му Дејлајт. — А как је реч о томе неће бити на одмет ако и ја спо менем да имам двадесет хиљада у Мековој благајни, овде, а двадесет хиљада, ако не и више, има у земљи на Маусхајду. Ти познајеш то налазиште, Кембел, има ли толико тамо?

— Има сигурно, Дејлајт.

— Колико сада стаје улазак? — упита Керис.

— Две хиљаде.

— Ми ћемо сигурно ићи још више, ако сви буду пратили, — опомињао га је Дејлајт.

— Ја морам на ове карте, — рече Керис, спуштајући своје жетоне на гомилу која је постајала све већа и плаћајући две хиљаде које су тражили. — Управо осећам како ми се на леђима кожа жежи.

— Ја баш немам неке нарочите карте, али имам једну пристојну комбинацију, — рече Кембел бацајући своју обвезницу на гомилу. — али немам намеру да повећавам.

— Сад је на мене ред, — помисли Дејлајт, и, размисливши мало, поче писати. — Улажем хиљаду и повећавам још за једну добру хиљадарку.

Виринија, која је у том часу стојала иза њега, учини нешто што не би смео ни најбољи пријатељ. Она пружи руку преко

Дејлајтовог рамена, покупи са стола његове карте, прислони их на груди и баца на њих летимичан поглед. Угледала је три даме и две осмице, али то нико није могао да прочита с њенога лица. Додуше, сви су играчи пажљиво посматрали сваки трајај њеног лица док је гледала у карте, али на њему није било никаквога знака. Црте њеног лица као да су биле слебене, а израз сасвим исти као и пре него што је погледала у карте. Ниједан мишић није јој задрхтао, није се чак одала ни најслабијим дрхтајем ноздрва, а и сјај њених очију остао је непромењен. Она поново положи карте на сто, и ови играчи, које су је пажљиво испитивале, скренуше с ње не дознавши ништа.

Мек Доналд се доброћудно смејао.

— Ја улазим, Дејлајт, и да игра буде још занимљивија, повећавам за две хиљаде. Служи ли те срећа, Цек?

— Ја и даље водим, Мек. Додуше, чврсто сте ме зграбили, али овакве карте се не добивају сваког дана и моја је света дужност да идем даље. Ја уносим три хиљаде. Сем тога, баш ме занима да видим хоће ли Дејлајт даље.

— Наравно да хоћу, — рече одмах Дејлајт, док је Кембел одбацио своје карте. — Ја знам с ким играм и како треба да се понашам. Уносим две хиљаде и сад ћемо куповати.

Настаде мртва тишина у којој се једино чуо тихи разговор тројице играча који су вукли карте. Тридесет и четири хиљаде већ су се налазиле у "поту", а игра, како се чинило, није била дошла ни до половине. На највеће Виринијино запрепашћење, Дејлајт задржа своје три даме, одбаци осмице и затражи две нове карте. Сада се ни она не усуди да погледа шта је извукао. Она је врло добро познавала границе до којих се човек може савладати. Чак ни он не погледа шта је купио. Две нове карте лежале су на столу, онде где су му их били ставили.

— Колико? — упита Керис Мек Доналда.

— Довољно ми је, — био је одговор.

— Можеш вући ако желиш, то ваља знаш, — опомињао га је Керис.

— Хвала, сасвим ми је довољно.

— Харниш још није подигао своје карте са стола.

— Ја никад много не верујем картама које нису купљене, — рече он лагано, гледајући власника Тиволија. — Ти треба да почнеш, Мек.

Први по реду, Мек Доналд брижљиво прегледа своје карте да би се уверио је ли све у реду, записа извесну суму на комадићу папира и стави га у "пот" са једноставном напоменом:

— Пет хиљада.

Керис, у кога су биле упрте све очи, полако завири у своје две нове карте, сложи их уз три старе и све их једном изброја да би се уверио има ли у руци пет карата, па узне комадић папира и написа на њ једну бројку и свој потпис.

— Пратим, — рече, — и повећавам само за хиљаду да би и Дејлајт могао да иде с нама.

Сада су сви погледи били управљени на Дејлајта. И он је на исти начин испитивао своје карте, једва одмичући једну од друге.

— Уносим шест хиљада и повећавам још за пет... само зато да ти не би могао даље, Цек.

— А ја улажем тих пет хиљада да бих ти помогао да избацимо Цека, — додаде Мек Доналд, који је био на реду.

Његов је глас звучао помало промукло, с напетостију која се није могла сакрити, а нервозно подрхтавање углова усана пратило му је реч.

Керис је био блед, а они који су крај њега стајали, приметиле да му руке дрхте кад узне да пише. Глас му је, међутим, био миран, као и раније.

— И ја уносим тих пет хиљада, — рече. Дејлајт је опет био у средини пажње.

— Наставиће се —

ЧУДА ДАЛЕКИХ ЗЕМАЉА

ЛАПОНЦИ СЕ ВОЗЕ У САОНИЦАМА КОЈЕ ПО СВОМ ОБЛИКУ ЛИЧЕ НА ЧАМЦЕ. У САОНИЦЕ СЕ ПРЕЖУ ИРВАСИ.

ЗА ВРЕМЕ ДУГИХ И ЈАКИХ ЗИМА ЛАПОНЦИ НЕ БИ МОГЛИ ДА ЖИВЕ БЕЗ ИРВАСА. ИРВАСИ ИМ СЛУЖЕ ЗА ВУЧУ ХРАНЕ, А ОД ЊИХОВЕ КОЖЕ ПРАВЕ СЕ ОДЕЛА.

ИРВАСИ СЕ ХРАНЕ МАХОВИНОМ, ПРЕДЊИМ НОГАМА ИСКОПАЈУ РУПУ У СНЕГУ, ДА БИ МОГЛИ ДА ПАСУ.

КАО КОЧНИЦА НА САОНИЦАМА ПРИ СИЛАСКУ НИЗ СТРЕМЕ ПАДИНЕ СЛУЖИ ИРВАС КОЈИ ЈЕ ВЕЗАН ПОЗАДИ

ЛАПОНКЕ НОСЕ ДЕЦУ У КОЛЕВКАМА ОД ИРВАСОВЕ КОЖЕ.

ЛАПОНЦИ СЕ КУПАЈУ НА ТАЈ НАЧИН ШТО УГРЕЈАНИ КАМЕН ПРЕЛИЈУ ВОДОМ И СТОЈЕ У ВРЕЛОЈ ПАРИ СВЕ ДОК ИХ НЕ ОБЛИЈЕ СНОЈ. ЗАТИМ СЕ УВАЂАЈУ У СНЕГ

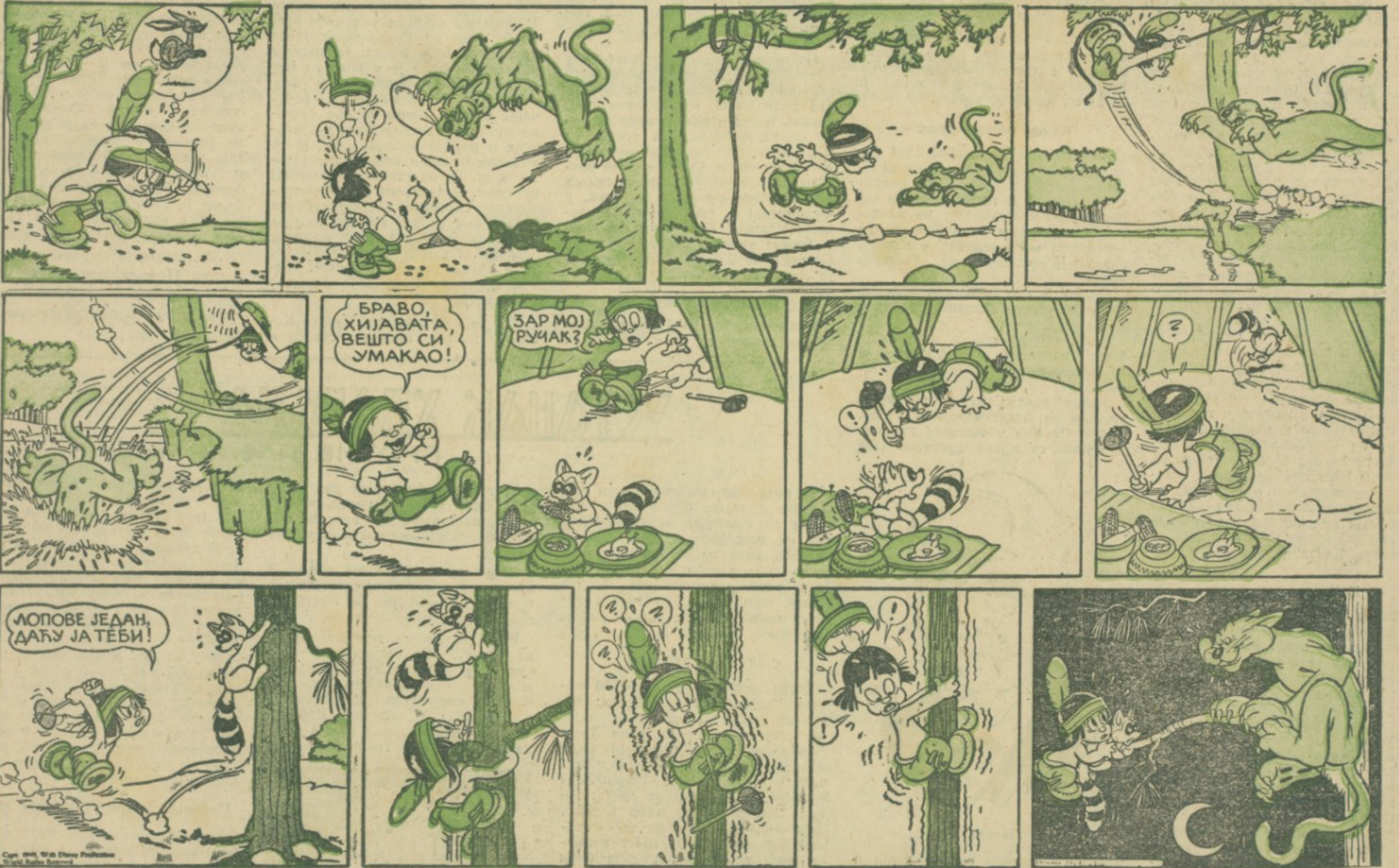
У ЛАПОНИЈИ МЛАДЕНЦИ ЧЕСТО ДОЛАЗЕ У ЦРКВУ СА СВОЈИМ ПСИМА, КОЈИ МИРНО ПРИСУСТВУЈУ ВЕНЧАЊУ ПРЕД ОЛТАРОМ.

— Наставиће се —

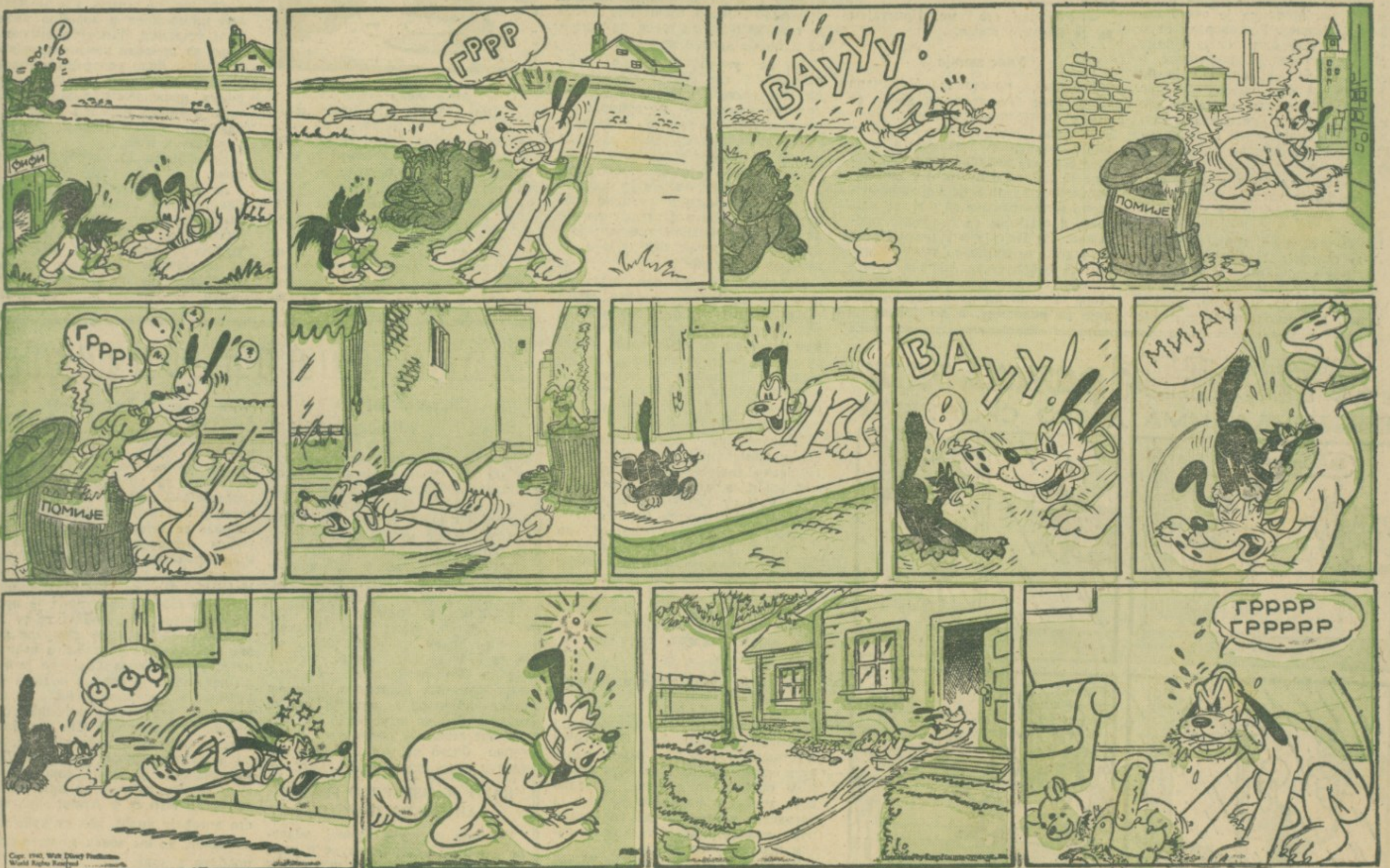
МАЛИ ХИЈАВАТА

И ЊЕГОВИ
ВЕЛИКИ
ЛОВОВИ

ПАС ПЛУТОН

И ПЛУТОН ЈЕ ОД НЕКОГА ЈАЧИ

НАЈВЕЋИ ПОДУХВАТ XIX ВЕКА

дело двојице пријатеља

Суецки Канал, водена трака око 100 метара широка и 168 километара дуга, која се протеже кроз афричку пустињу и спаја Средоземно и Црвено Море, претставља један од највећих и најкориснијих подухвата остварених у XIX веку. И стари Египћани знали су да би овакав канал био од неочењиве користи. Египатски фараон Неко (600 година пре наше ере) чак је био започео извесне радове да би везао Црвено Море са реком Нилом и, преко њега, са Средоземним Морем. Канал, међутим, није био завршен. Једно претсказивање — забележено је на папирусу стари египатски хроничар, — опоменуло је фараона да ће канал послужити варварима. А Египћани су називали варварима Финијане, веште морепловце и ратнике, непријатеље Египта. Фараон Неко је одједном заповедио да се радови обуставе, иако је већ био жртвовао у пешчаним пустињама и мочварама Нила више од 120.000 људских живота.

Много векова касније Римљани, а затим Наполеон Бонапарта, такође су размисљали о изградњи овога канала. Међутим сви њихови покушаји су пропали. Воде Средоземног и Црвеног Мора спојене су Суецким Каналом тек пре 82 године.

је прибавио за време боравка у Каиру, он је правно разне планове и често с тугом посматрао своје цртеже, јер се није могао надати да ће их икада остварити.

Принц постаје краљ

Међутим, 15 септембра 1854 године изненада је стигла вест из Египта да је Мохамед Саид постао краљ. Лесепс је написао топлу честитку својем пријатељу из младости Саид му је исто тако топло одговорио и позвао га у посету. Лесепс је отпловио за Александрију.

Сусрет је био необично срдачан. Саид је обасуо Лесепса богатим поклонима.

— Желим да вам се одужим за ваше макароне, — одговорио је на захваљивање забуњеног Француза.

Једног дана Саид се упутио с војском из Александрије у Каиро. Лесепс је био у његовој пратњи. Путовало се преко пустиње. Пој

трину. Бродови би тада пошли новим, краћим путем, и Кап би пропао. Велике банке у Лондону и Паризу које су кредитирале пловидбу до Индије и Далеког Истока одбиле су зато да уложе новац у изградњу канала. Сем тога, Лесепсов план многим се и даље чинио неостварљив.

Ипак Лесепс и Саид се нису обесхрабрили. У једној малој канцеларији у Паризу, Лесепс је сам, без посредника, организовао упис акција. Владе и велики капиталисти су се уздржавали, али средње и мале француске штедне поцеле су да улажу новац. Свега је било уписано 400.000 акција у вредности од 200 милиона франака. Од тога, у Француској је уписано 207.111 акција; Италија, Холандија, Пијемонт и Турска уписали су 15.247 акција. Остатак од 177.342 акције уписао је сам Мохамед Саид.

Остварење подухвата

Крајем априла 1859 године први шпови зарили су се у пустињски

песак. Траса је једновремено „нападнута“ на неколико места. Хиљаде радника пуних 10 година су градили најзначајнији поморски пут на земљиној кугли. Са вером мисионара, Лесепс је савлађивао све тешкоће. Осамнаестог марта 1869 најазд су биле уклоњене бране, и вода из Средоземног Мора провалила је у Канал. Петнаестог августа пуштена је и вода из Црвеног Мора. Средњом новембра, у присуству неколико краљева и принчева, Суецки Канал је био свечано отворен. Стотину јахти и луксузних и ратних бродова прошли су воденом браздом правом као стрела која је блистала у афричкој пустињи. Изненађени Бедуини пратили су са обале, са својих брижница, ову моћну армију која је реметила вековну тишину њиховог зачиња. На једном броду Лесепс је с тугом примао честитке. Његов пријатељ Саид није доживео велики дан.

Чим је био завршен, Суецки Канал је постао предмет сукоба и

размирица између Египта и великих сила. Свака од њих је настојала да задржи контролу над овим уским воденим путем, којим је из године у годину пролазило све већи број бродова. Најзад, 1882 године Канал је окупирао британска флота. Наследник Мохамед Саида, који је живео одвећ раскошно, био је принуђен да своје акције прода Енглезима. Тако је Суецки Канал добио веку врсту аутономије. Својим акционарима он је доносио баснословне зараде. Сваких 1.000 франака, који су у своје време били уложени у Лесепсов подухват, дају данас право на четири акције у укупној вредности од 322.000 франака. Године 1869 кроз Суецки Канал је прошло свега 486 бродова; 1950 прошло их је око 11.800, или, просечно, 35 бродова дневно. Са 28 милијарди франака прихода, а само 11 милијарди расхода у истој години, Суецки Канал доноси данас читаву богатства својим господарима.

Конзул у карантину

Почетком 1832 године један француски брод је упловио у александријску луку. Међу путницима налазио се и млад црномањаст човек с бујном косом и плавим очима. Био је то Фердинанд Лесепс, дипломатски службеник, који је одавио на своју нову дужност у француски конзулат у Каиру. Због неке болести која се појавила на броду, путницима није било дозвољено да се одмах искрцају. Брод је задржан у карантину. Да би прекинуо време, Лесепс је набавио неколико књига. Једна од њих је нарочито привукла његову пажњу. У њој је био наведен извештај који је француски инжењер Лепер у своје време упutio Наполеону о могућности изградње канала између Средоземног и Црвеног Мора.

Лесепс

жарким афричким сунцем људи и коњи су с великим напорима преваливали километар по километар. Воде није било, а пешчани ветрови беху засули стазе које су водиле кроз пустињу. Водени пут као Фатаморганга стално је лебдео пред Лесепсовим очима. Када се после једног особито напорног дневног путовања колона зауставила да преноћи у једној напуштеној оази, Француз је ушао под Саидов шатор. Сео је поред свога пријатеља и почео је да му говори. Поноћ је давно била прошла када је Саид рекао:

— Убедили сте ме. Пристајем да се изгради канал.

Упис акција

Међутим, пристанак Мохамеда Саида није био довољан да би се одмах приступило радовима. Било је потребно најпре да се савладају многе политичке тешкоће и прибаве огромна новчана средства. Лесепс је поново отпловио у Европу. Француска влада није показала никакво интересовање за његове планове, а енглеска се отворено противила. За Индију и Далеки Исток у то доба се путовало преко Јапана, крајње јужне тачке Африке. Канал између Средоземног и Црвеног Мора скратио би пловидбу до Индије за половину, а до Јапана за

И голи даиматински камен заштитно је многе борбе нашег народа за слободан живот. Иако нас од њих дели и по неколико столећа, неке су остале у сећању и до дана данашњег. Међу њима је и устанак народа са острва Хвара који је плануо 1510 године, у време када су једним делом Далмације владали Млетици.

Заклетва устаника

Једне ноћи, почетком 1510 године, улицама града Хвара, један по један, промицали су многи острвањани према кући Томе Бенилаке. Међу њима су били и људи смели и прекаљени у животу борби: Матиј Иванић, из Врбоске, и два његова друга: Јаков Блашковић и Иван Сурела. Није их бес водило на тај састанак, него невоље и обест племића, који су баш тих дана били почели да наерђу и на њихове жене. Више тежак живот, него убеђивање учинили су да сви који беху дошли на састанак положио заклетву да ће подићи устанак и погубити племиће.

Али, то је био век сујеверја и побожности, а племићи су то умели вешто да искористе. А у то време на руку им је нила велика олуја која је избила 6 фебруара 1510 године. Побеснело море и страшно невреме удиле су страх у душе малодушних. Неко је уто пронео глас да је распеће „краљу понурило“. Један свештеник почео је тада да одвраћа људе од устанка и борбе против племића.

То је унело колебање међу острвањанима, али Матиј Иванић и његови другови нису клонули. Радли се неуморно и припремали устанак. Када су гранаули први пролећни дани, они су смело позвали народ на оружје и ставили се на чело устаника. Намучени народ није их изневерио, листом је пристао уз њих. Побуњеници су прво упали у Стари Град и нагнали племиће да потишну њихове захтеве: једнакост свих људи без обзира на порекло и имовину.

Међутим, док су ови племићи пристали на захтеве народа, други нису. Иванић је тада кренуо са хиљаду људи наоружаних свакојаким оружјем на град Хвар. Успут су му се придружиле још две хиљаде побуњеника, те је град за непуну четири дана био очишћен од племића. Хронике тога времена овако описују тај догађај:

„Упадали су у куће властеле и све у њима уништавали. Попалили су разна документа. неке куће су порушили, а неке запалили. Племиће које су ухватили, једним делом побиле и у море бахше“.

Власт је тако била освојена, али не и мир. Тридесет побуњеничких бродова спржарило је у околним водама. Међутим, ни преживели племићи нису седели скрштених руку. У Венецији су у прво време мирно гледали догађаје на Хвару, али жалбе племића нису престале.

„Овде не влада више млетачка власт“

У септембру 1511 године појавио се провидур Далмације Себастијан Бустинђан. Он је брзо донео одлуку и издао проглас: на смрт вешањем осуђује се двадесет и један вођа хварског народног устанка, а четрдесет четворници да се отсеку руке, ископа једно око и да се затим протерају са Хвара.

На челу листе налазио се Матиј Иванић, а за њим Јаков Блашковић и Иван Сурела,

УСТАНАК ХВАРАНА ПРОТИВ ПЛЕМИЋА

Међутим, побуњеници уместо да се уплаше, како је Бустинђан очекивао, постадоше још одлучнији и с презиором одбише његов позив на предају.

„Овде не влада више млетачка власт, него три или четири народна првака“, — известио је Бустинђан своју владу.

Увређен, он се одмах одлучио на освету. Са седамдесет галија кренуо је на Врбоску. Врбовљани, знајући добро ослајаче, још пре доласка непријатеља склопише се у планине. У опустело Врбоско упала је Бустинђанова војска и дала се у пљачку. То је још више

љао је даље својој влади Бустинђан.

У јулу 1514 године Иванић одлучио да преузме одлучну борбу. Са шест хиљада људи он опколи град Хвар. Опсада је трајала седам дана. Седмога дана устаници провале градску капију, испну се на зидове и посеку двадесет четири племића. Многи племићи побегли су тада у кнежевину падају не би ли се тамо спасли, али их је и ту стигла устаничка рука. Устаници су их у одајама палате посекали и њихова тела побацили на улицу. Затим су потражили и друге племиће и посекали готово све мушкараце који су се затекли у граду. Сем тога, устаници су уништили све што је припадало племићима.

Млетачка флота у хварској луци

Тако је власт поново била у рукама народа, али не за дуго. Млетачка влада упутила је тада на побуњеничке флоту под командом провидура армије Виђенца Капела. Почетком октобра Капело је ушао у хварску луку и потопио устаничке даје које су се ту затекле. То исто учинио је на Вису и у другим местима. Вођи устаника са својим четима повукли су се на брда острва и ту утврдили. Почела је борба на живот и смрт. Капело је добио у помоћ још хиљаду и пет стотина извезбаних војника, па је с мора и с копна напао устанике и тако успео да продре у унутрашњост острва, где је похватио многе вође и заробио велики број устаника. Затим се вратио на Хвар да приреди крваву свечаност. У луци је било усидрено четрнаест великих млетачких галија. Ту, пред очима преживелих хварских племића и војске, наредио је да се на највећој галији обеси двадесет устаничких вођа...

Било је то 15 октобра 1514 године.

За осталим побуњеницима који беху избегли свирепи провидур је расписао уцену. Међу уцењенима налазио се и Матиј Иванић. Тај храбри устанички вођа успео је да се са многим другоземањима склони у неприступачне врлети планине Биокова.

Б. Б. П.

Хвар

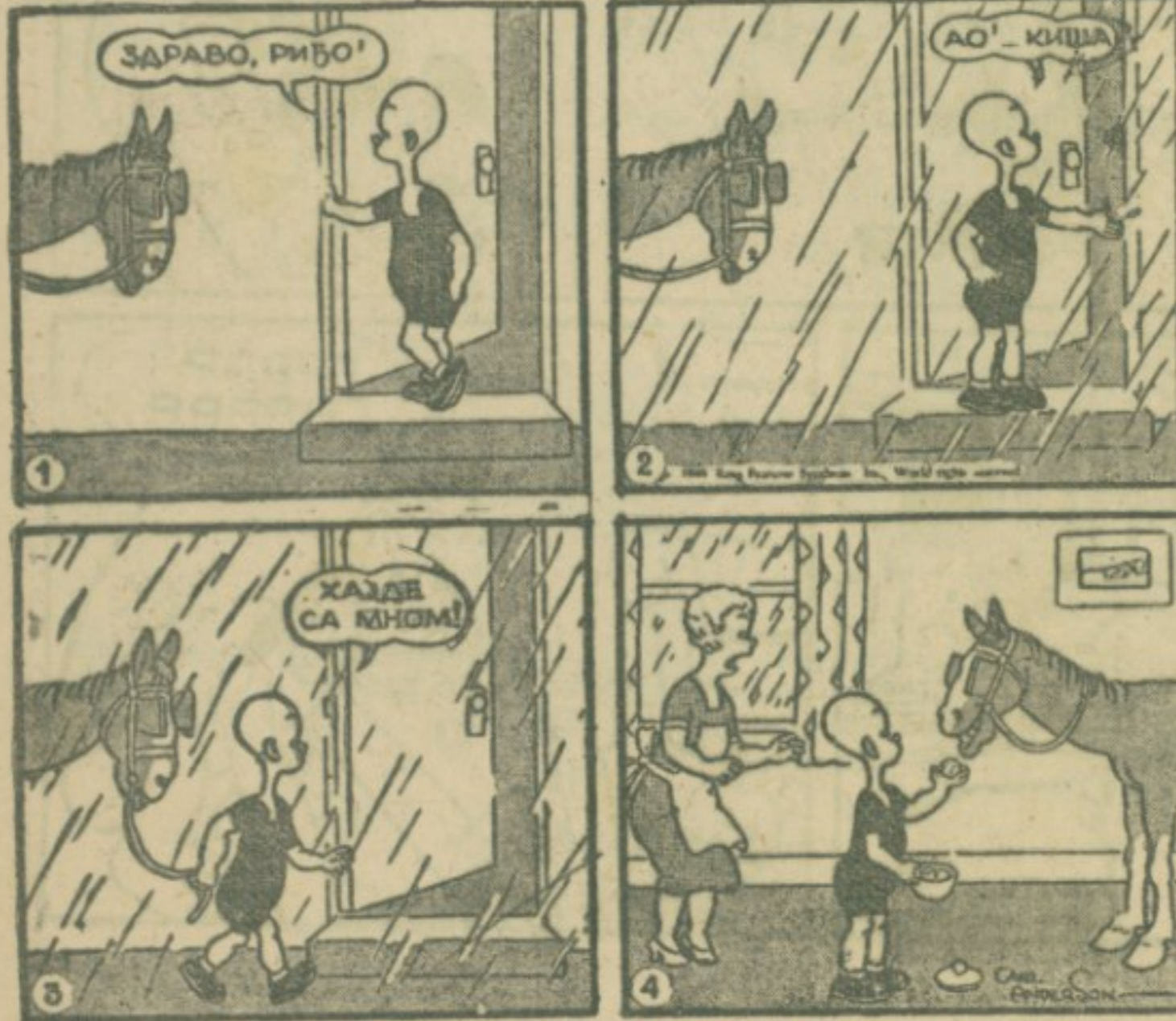
(Преглед Ђорђа Андрејевича Купца)

огорчио народ. Матиј Иванић, који је у почетку помишљао на споразум са Венецијом, тада се одлучио на беспощедну борбу и на отцепљење ових крајева од Венеције. Уз њега је био готово читав Хвар.

„Они су чврсто решили да не попусте ни за длаку од свог циља, то јест да власт у Хварској општини буде у рукама народа“, — јав-

МИТИНИ ДОЖИВЉАЈИ

МИЋА ИМА ДОБРО СРЦЕ

МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

ЗИДАЊЕ ЛУВРА

Палата Лувр у Паризу, у којој су смештене најлепше и најскупоценије музејске збирке, зидана је дужице од три столећа. Њено грађење је започео француски краљ Франсоа I (1494—1547), а завршио Наполеон III (1808—1873). Тако је на подизању ове монументалне палате, која претставља један од најлепших и највећих споменика архитектуре у свету, радио читав низ великих архитеката, међу којима су најпознатији Персије, Леско, Клод Перо, Висконти и други. После револуције од 1789 године, Лувр, који је дотада био резиденција француских краљева, постепено почиње да се претвара у музеј. Његове збирке античке и модерне уметности претстављају непроцењиво културно благо не само Француске, него и целог човечанства.

КАКО ЈЕ ИЗГЛЕДАО ГРАД У АНТИЧКОЈ ГРЧКОЈ?

Градови у старој Грчкој, колелци европске културе, науке и уметности, били су великом нешто уда

љени од мора. Тако је било и са Атином, која је, да би се заштитила од пирата, подигнута на четири километра од мора. Грчки град је првобитно био Акрополис, тврђава на брегу, са храмовима и јавним грађевинама. Доцније, град се развијао у подножју Акрополиса и одликовао се дивним храмовима, широким трговима, разноврсним и многобројним уметничким споменицима, колосадама и портницима. Међутим, баш на тим местима многабојна градска сиротиња је производила читав свој живот: ту су до бијали милостињу, ту слушали разне говорнице и учитеље, а већина их је ту и спавала. Све што је било изван тих тргова и подаље од храмава и светилишта, било је запуштено, неуређено, најчешће сиромашног изгледа. Улице су биле уске и прљаве, а куће тако слабе, да је велики грчки говорник Демостен, који је био и адвокат, на суду једном изјавио да није никакво чудо што се у Атини тако често догађају крађе, кад су куће тако слабе, да им човек може ногом пробити зидове.

ЧЕТИРИ „НОБА“ ИМАЈУ ЗЕМЉЕ — НА МАПИ СТРАТОСФЕРЕ —

Са пацифичке обале Сједињених Америчких Држава уздиго се ових дана неколико огромних балона, који су се брзо изгубили у великим висинама. Ови балони привукли су на себе особиту пажњу не само због својих огромних размера, већ и зато што су веома налик на кита. Можда би ови „летећи китови“ изазвали панику да команда америчког ваздухопловства није на време објавила да ће се ове године у циљу испитивања ваздушних струјања и прилике у стратосфери, уздигнути око 1.000 таквих балона. Испитивање стратосфере помоћу балона било је припремано већ дуже време у оквиру истраживачког плана који је добио назив „Моби дик операција“. Облога балона начињена је од плексигласа и испуњена хелијумом. Пречник најмањег балона износи око 40 метара. Сваки балон има разне инструменте за мерење, као и један сасвим мали отпремни радиоапарат, који ће стално слати извештаје о кретању и положају, тако да ће научници са земље моћи да прати балоне у лету. Чим који од њих стигне близу атлантске обале, помоћу радиосигнала са земље изазваће се пресекање облоге и тада ће се инструменти, па добром, спустити на земљу.

На основу података које ће добити на тај начин, америчка команда ваздухопловства намерава да изради карту стратосфере. Она ће бити, како се верује, од велике користи ракетним авионима најновијег модела, који су већ успели да се испуна висину од преко 20.000 метара. Ако ова истраживања буду успешно окончана, на велике даљине путнике би превозили нарочито ракетни авиони који би летели углавном кроз стратосферу.

Отприлике пет стотина „Моби дик“ балона узлетело је у висине до краја прошле године, док ће остали бити пуштени у току лета. Зашто?

Ови балони треба пре свега да пруже научницима што више података о такозваним „млазим ветровима“ чије је постојање, додуше, већ познато, али чији карактер наука још није довољно проучила. Колико се досад зна, то су јаки ветрови који се појављују на висинама између 3.000 до 100.000 метара изнад земље. Ови ветрови „сваких шест месеци мењају правац“. Зимни дувају од запада према истоку, лети од истока према западу.

На висини између 700 и 1.700 километара „млазни ветрови“ се крећу брзином од 450 километара на сат. Уколико се налазе на висини која је доступна човеку, њих већ данас искористиће искусни пилоти приликом летова преко Атлантике или Пацифика.

Верује се да ће „Моби дик“ балони моћи да испитују земљину атмосферу све до висине од 40 до 50 километара. Па ипак, и ако наука ускоро буде имала сасвим тачне податке о таким великим висинама, то ће представљати сасвим скроман успех, јер би они били ограничени само на један појас који је незнатан у поређењу са огромном земљиним атмосфером.

Како уопште изгледа тај нематеријални атмосферски простор који Земљу дели од вавасионе?

Савремена наука утврдила је да постоји неколико атмосферских слојева који се сасвим разликују један од другог.

Читав органски живот на земљи развија се под заштитом „првог неба“ — тропосфере. Она захвата атмосферски слој који достиже отприлике 12.000 метара у висину. Густина ваздуха у тропосфери врло је различита. Тачно, Ајмара-Индијанци на Андима живе на ви-

синама од преко 5.000 метара, то јест тамо где је другим људима немогуће опстанак без маске са кисеоником.

Изнад тропосфере температура пада на 55 степени испод нуле. Одатле настаје „друго небо“ — стратосфера, која се простире од тропосфере до, отприлике, 110.000 метара висине. Већ у доњим слојевима стратосфере човек би могао да опстане само у кабини са повећаним ваздушним притиском. Јер, кад би се ту нашао незаштићен, услед одмах слабог ваздушнoг притиска, вода у његовој крви, упркос велике хладноће, за неколико тренутака би почела да врн. Кожа човекова одједном би се распукла. На висини од 30.000 метара космичко зрачење из вавасионе знатно је јаке.

Нешто даље, на висини од 35.000 метара, отприлике, температура се нагло пење и достиже 76 степени изнад нуле. Почев од те висине — а у оквиру саме стратосфере — протеже се још један „међуслој“, зван озоносфера, који одбија велики део опасних ултравиолетних сунчаних зракова. Да тај „висински филтер“ не постоји, сунчани зраци би спржили људе на земљи.

На висини од преко 80.000 метара сутона више нема. У тренутку кад Сунце зађе за Земљу на тој висини настаје мркла ноћ.

Између 100.000 и 120.000 метара висине, стратосфера прелази у „треће небо“ — у јоносферу. На тим висинама бесне страховите олује. Према подацима које је недавно објавио Институт за радио-истраживања при америчком универзитету Корнел, ови ветрови крећу се брже од звука.

Јоносфера претставља заправо „најјачи бедем“ којим је Земља заштићена од утицаја вавасионе. Како тврде научници, она апсорбује све електричне таласе који долазе од Сунца и Кумове Слеме. Услед разбијања ултравиолетних зракова, у јоносфери настаје температура која се креће између неколико стотина до две хиљаде степени изнад нуле.

До сада је човеку један једини пут пошло за руком да са справама за мерење продре у јоносферу. То је било остварено пре две године, када је ракета „Вејк-корпорал“ достигла висину од 424.000 метара.

„Последње небо“, звано ексоносфера, заузима простор између јоносфере и вавасионе. Оно се протеже до висине од 1.700.000 метара. Тај последњи слој Земљине атмосфере и данас је за науку остао загонетка.

Како је Канађанин Д'Арс пронашао нафту у Ирану

Нафта је драгоцену сировину. Без ње се данашња техника готово не може ни замислити. Она покреће милионе мотора и моторних возила широм света.

Иран спада међу земље најбогатије овом сировином. Само су САД и Венецуела испред њега по производњи нафте и нафтних прерађевина. То је мање-више свима познато. Али, мало ко зна како је пронађена нафта у овој земљи.

Од бога Ормузда до — нафте

Било је то пре више од пола века.

Канађанин Д'Арс много је читао о старој Грчкој и Риму. Заинтересовао се и за Персију, која је у своје време била огромно и моћно царство. Удубљујући се у њену историју, Канађанин је почео да чита о Ормузду, богу сунца и добра старих Персијанаца.

Д'Арс је прочитао да су у храмовима који су били посвећени овом персијском богу и дању и ноћу гореле велике ватре и да су пламенови, који се никад нису гасили, избијали из земље. Размишљајући о томе, Д'Арс је синула мисао: та ватра могла је једино да потиче од нафте! Само она може да гори непрекидно и право из земље; тако гори само упаљени извор нафте.

А већ у то време нафта је представљала драгоценост. Канађанин је отпловио за Персију да је потражи.

Годинама је трагао узалудно, али је на крају ипак пронашао нафту. Открио је најбогатија налазишта на свету. Како је већ раније од персијског шаха био добио концесију за искористивање свег рудног блага које буде пронашао, Д'Арс је постао богат човек.

Тако, отприлике, казује романтична прича о проналаску нафте у Ирану. У тој причи има доста истине. Али, она има и свој продужетак.

У потрагу за нафтом пошли су и многи други. Почела је борба о Канађаниној концесији. Британци су били највећтији и убрзо су је добили од њега. Како су то успели, није познато, али се прича да је неки британски агент, прерушен у свештеника, измамо од Д'Арса концесију, злоупотребивши његову религиозност. Може бити да то није тачно, али је извесно то да су на основу те концесије Британци до недавно искористићавали богата персијска налазишта нафте...

Абадански гигант

Пре неких педесет година, Абадан је био неугледно рибарско сеоце. Данас је то град од 40.000 становника и велика лука за утовар нафте и бензина, са највећом рафинеријом на свету.

Што је овако брзо напредовао, Абадан има да захвали свом повољном положају. Он лежи на ушћу реке Шат Ел Араб у Персијски Залив. У њему се стичу стотине нафтоводних цеви које с различних страна земље доводе драгоцену гориво. Неке од тих цеви везују Абадан са изворима удаљеним по 300 и више километара. Сама рафинерија, без стотина и стотина огромних резервоара, заузима око четири квадратна километра. Ту раде десетине хиљада радника. Све то захваљујући — нафти.

Ни сам Д'Арс то, вероватно, није предвиђао, а још мање стари Персијанци док су палили изворе нафте у част свога бога Ормузда. Уколико су древне приче и легенде тачне.

Њега КОЈИ ЈЕ УШАО У ЛЕГЕНДУ

роз читав сплет планинских ланаца који се укрштају на тромеђи Француска—Швајцарска—Италија пробија се један од најстаријих путева којим народи ових земаља већ вековима пролазе. Долином реке Роне, а затим многобројним серпентинама усеченим у алпско стено, овај пут се пење до чувеног превоја великог Сен-Бернара, одакле се спушта ка граду Аости и у равнице Северне Италије.

Историја је забележила да су превојем Сен-Бернар прошли и оба правца многи завојевачи. Међу њима је и Наполеон Бонапарта, који је у свом походу на Италију прешао преко Сен-Бернара 1800 године.

У летњим месецима прелаз преко Сен-Бернара није нарочито тежак. Зимом, међутим, кад снег завеје све пролазе, путник се излаже великим опасностима. Провалије и лавине га вребају на сваком кораку. Густе магле и ниски облаци скривају видик. У овој белој пустињи, прешао сам себи, човек лако залута и често постаје жртва невремена. У непроходним пределима гористасних Алпа, чији врхови парају небо, страдали су тако многи људи.

Због тога је на самом превоју на Сен-Бернару, на висини од око 2.500 метара, подигнуто велико склониште. У масивним каменим зградама изграђеним на обали малог планинског језера замрзнутог девет месеци у години, изнурени људи могу да се одморе, загреју и сачекају лепше дане да би наставили пут. Тиме је опасност за путнике знатно смањена.

Али, оно што је склониште на Сен-Бернару нарочито прославило, то су његови пси. Обично сиве длаке с великим белим пегама, ове

жно завијао и шапама настојао да по сваку цену отвори вратаца на својој кућници. На тај начин, урлајући непрестано, он је приморавао своје чуваре да га пуште. А тада би појурно у правцу тутњава. Неуморан, он је завривао у све провалије и обилазио све пролазе. Једном приликом је пронашао снегом засуту девојчицу. Бари је шапама откопао малу страдалницу, а затим је легао преко ње да би је загрејао. Кад је мала доспела свести, он се подвукао под њу и кад му се она обрела на леђима и ухватила за длаку, упео се и пренео је до склоништа. Рачуна се да је Бари спасао од сигурне смрти најмање четрдесет људи. И годинама тако, Бари је крстарио Сен-Бернаром сам или са својим братом Јупитером. Они су знали све стазе и богате овог живописног али дивљег предела.

Једне вечери Бари се није вратио. Ни сутрадан га није било. Трећег дана људи су пошли за њим у потрагу. Пронашли су га у једној провалији у коју га је бацила снежна лавина. Ноге су му биле поломљене и глава крвава. Када су га извукли давао је још слабе знаке живота, али је угнуо пре него што су га спасоци пренели до склоништа.

Тако је пас Бари настрадао у потрази за људима-страдалницима које је неуморно спасавао.

Било је то пре сто година, али људи чувају успомену на пса Барија. У децим читанкама у Швајцарској и данас се говори о Барију, краљу планине.

Прихватилиште на Сен-Бернару

доброћудне и смеле животиње постале су чувене у целом свету по својим подвизима на спасавању загудалих путника. Многи од њихових подвига ушли су већ у легенде. Пси са Сен-Бернара — „бернардинци“ — преко целе зиме неуморно крстаре планинама, откривају снегом или лавинама затрпане путнике и с успехом одводе до њих спасоце.

Најпознатији од свих био је „бернардинац“ Бари. Он је по много чему био необичан. Када би планином загутила лавина, он је ту-

После нестанка Барија, његово име редовно носи најснажнији и најбољи пас склоништа на Сен-Бернару. Међутим, и судбина Баријевих наследника била је слична судбини овог донста необичног пса. Барија II такође је одукла и убила лавина; Бари III, трагајући за неким загудалим путником, склизнуо је с једне стене и стрмоглавно се у дубоку провалију. Сви покушаји да се спасе остали су узалудни. Нико није могао да се спусти до њега. Угнуо је после два дана.

ДОВИТЉИВИ
Мата
И
ЊЕГОВ МАЛИ
Бата

ДЕЦО, НАМЕРАВАО САМ
ДА ВАМ КУПИМ САНКЕ

...АЛИ, ВИДИТЕ, НЕ МОГУ
ДА ОДЕМ ДО ГРАДА...
ПРИКОВАЛА МЕ СТАРОСТ
ЗА ОВУ СТОЛИЦУ

ШТА ВЕЛИШ НА
ТУ ИДЕЈУ?

МАТО,
ТИ СИ
ГЛАВА!

БРАВО, ДЕЦО!
НИЈЕ ДЕДА ЗНАО ДА СТЕ
ТОЛИКО СНАЖНИ

СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

Најузбудљивији шренуци у живоју спортиста

У животу спортиста догађају се многи узбудљиви доживљаји. У ствари, свака спортска борба, била то фудбалска утакмица, боксерски меч, тениска игра, веслачка трка или ма какво друго спортско такмичење, претставља за учеснике не само један физички напор већ и догађај потпуно различит од претходног.

Занимљиво је шта је било најузбудљивије у каријери славних спортиста.

И поред победе...

Томи Барнс био је крајем прошлог столећа првак света тешке категорије у боксу. Он је дошао у Европу с намером да одржи неколико мечева и у Паризу се борио против Енглеца Џуи Смита. Меч је био уговорен за назив првака света и заказан је у 15 рунди. Борба је изазвала велику сензацију у главном граду Француске. Посета је била рекордна. У својим мемоарима Томи Барнс пише да је овај меч с противником који му није био достигао донео најузбудљивије тренутке у његовој боксерској каријери. Он пише између осталог:

"Договорио сам се са својим менаџером да нокаутирам Смита тек у шестој рунди да би гледаоци што више видели од боксерског спорта који је у то време тек био у развоју у Француској. Међутим, у четвртој рунди Смит ми је тако zgodно налетео својом четвртастом главом на мој десни кроше да нисам могао да одолим срцу; Смит се скљокао на једно колена.

Веровао сам да ће се он дићи. Али се у том тренутку нешто догодило: магнетне лампе фото-репортера засветле су готово једновремено на галерији где су новинари били смештени. Упалила се једна шарена трака од хартије и неко је узвикнуо "Ватра!", други су то прихватили и настала је паника. Џуи Смит се подигао и гледао ме тупо, клатећи се. Ја сам помислио да би требало да урадим што и остали: да побегнем из дворане. Окренуо сам се Смићу и једним страшним аперкатом свалио га на под. Био сам сигуран да се неће дићи до сто! Онда сам појурно излазио. У међувремену ватра је била угашена, сви су поново сели и судија је почео да броји. Тог тренутка ја сам се сетио да ми је место било на рингу и да је мој назив првака света у великој опасности. Суди-

ја је гласно бројао: "...седам, осам..." Било је немогуће стићи у прави час на ринг.

Судија је одбрао и прогласио ме за — победника! Он сиромах није знао правила. Да их је знао прогласио би нокаутираног Џуи Смита за првака света. То ме је спасло."

Треба увек бити спортиста!

Фред Пери је славно тениско име. Он је донео Великој Британији Дејвис куп 1933 године. Француска је после шест година узастопних триумфа била побеђена. Играло се у Паризу на стадиону Ролан Гаро. Првог дана такмичења, после победе Остина над Мерленом, одигран је меч који је решавао судбину финалне борбе. Играли су Коше и Пери. Унапред се знало да ће игру парова добити Французи и да ће Коше победити Остину, а Пери Мерлена. То би било 2:2. Одлуку је према томе доносио судија Коше—Пери.

Одиграна су четири сета: 10:8 за Кошеа, 6:4 и 8:6 за Перија, 6:3 за Кошеа. У петом сету код стана 1:0 за Кошеа и 30:0, догодило се нешто што Пери сматра за свој најузбудљивији доживљај. Ево шта о томе пише у својој аутобиографији:

"Коше ме је примамом на мрежу и "насирао" ме изврсно дијагоналном. Потрчао сам, али је лопта била сувише брза. На белој линији јасно се видео отисак лопте, али аут-судије су доделиле поен у мою корист. Била је то грешка погрешка. Следећу лопту ја сам намерно послао у мрежу: 40:15 за Кошеа. Био је то великодушан гест, јер је први следећи поен доносио мом противнику гем и воћство од 2:0. Публика није остала равнодушна: заорно се громогласан плесак и то ми је улило такав потстрек да сам заиграо као никада. Стизао сам сваку лопту, изврсно је враћао. Све ми је успевао. Изједначио сам на 40:40 и добио гем! Разиграо сам се још више и просто смрвио сиротог Кошеа у петом сету. Тукао сам га са 6:1! Да нисам истукао спортски и исправио погрешку судије, не верујем да бих добио меч. Плесак француске публике учинио је да ми израсту крила!

На ивици смрти

Енглец Џон Коб, трговац кожом, био је светски рекордер у брзој возњи аутомобилом. Он је

1939 године на Сланом Језеру, у Боневилу, у САД, постигао брзину од 595,037 километара на сат. Време је измерено на раздаљини од два километра.

У једном разговору с новинарима Џон Коб је рекао да је његов најузбудљивији доживљај била трка у Брукланду 1934 године:

— Тек што сам постао возач спортских кола. Желео сам да оборим рекорд стазе. Јурно сам као да сам полудео! Брзина се све више повећавала. Знао сам да сам близу циља. Још једна кривина и рекорд ће бити оборен! Не смањујући брзину, улетео сам у кривину и неочекивано наишао на неки ауто који као да је из земље искрнуо! Окренуо сам грчевито вола да бих избегао судар. Брзина је била исувише велика да бих могао да владам својим колима. Налетео сам на бетонску ограду. Ја не знам како се то догодило: полетео сам кроз ваздух као из топа изабачен и чинило ми се да ми је дошао крај! Имао сам невероватну срећу: кад сам се проудило из несвесности, уверио сам се да су ми све кости читаве! Био сам радостан и узбуђен. Затражио сам одмах нова кола. Мислили су да сам полудео, али ја сам знао шта хоћу. И успео сам. Оборно сам рекорд стазе — возио сам 224 километра просечно на час у једном кругу.

Непризнати рекорд

— Мој најлепши рекорд? — поновно је питање новинара Гуиндер Хег и замислио се. — То је најузбудљивија прича мога живота. Ево како је било: мој отац био је сиромашан и ја сам као дечак трчарао као гласноша између мог родног места и оближње варошице. Једне ноћи у кући до наше порабала се једна сиромашна жена. Био је то тежак случај. Мој отац ме пробудио и послао да позовем лекара. Рекао ми је: "Што брже будеш трчао, она ће мање патити!" И ја сам трчао као никада. Била је ведрна ноћ пуна звезда. На пола пута осетио сам како ме снага напушта. Али тада је искрсавао напаћено лице сироте жене и оно ми је уливало нов потстрек. Ја мислим да нисам никад трчао тако као те ноћи. Стаза није била измерена, не знам ни време, али знам да је био истински рекорд — непризнати рекорд, али мени дражи од свих.

Лекар је стигао на време и жена је била спасена.

Гуиндер Хег је највеће име у атлетици поред Нурмија. Његов рекорд на 5000 метара још нико није тукао.

Спортистичке ЗАНИМЉИВОСТИ

"БИО ЈЕ СВЕ ДРУГО САМО НЕ ФУТБАЛЕР!"

Алекс Цемс био је један од најславнијих фудбалера Велике Британије. Овај високи, мршави Шкотлађанин почео је да игра фудбал у шкотском клубу "Рајт Ројерс", а завршио је своју фудбалску каријеру у лондонском "Арсеналу". Данас је тренер. Он је написао занимљив чланак о улози критике у развоју младих фудбалера. На вео је свој случај:

"Тукли смо Енглеску у Кардифу са 3:0 — пише Цемс — на мојој првој утакмици за репрезентацију Шкотске. После игре штампа је писала о мени: "Био је све друго само не фудбалер!" Кад се сетим ове прве критике увиђам да би моја каријера доброг играча била завршена, да сам се уплашио. Зато треба бити обазрив у критиковању младих фудбалера и не оцењивати их на основу једне утакмице."

Форест Хил је највећи тениски стадион на свету. Може да прими око 16.000 гледалаца. Има облик потковице. Налази се у истонском предграђу Њујорка, на јужној страни Лонг Исlands. Саа игралишта су покривена травом. Централно игралиште има три терена на којима се игра у исто време, што није баш најзгодније ни за играче, ни за гледаоце. У Форест Хилу се одржава међународно првенство САД од 1881 године. То је по рангу највећи турнир на свету после Вимблдона.

Шкотски парламент донео је 1457 године, после вишедневне веома бурне дискусије, неопозиву одлуку да се забрани нова игра гоффа, која је постала веома омиљена и брзо се ширила. Разлог: омладина је заостављала војничку делатност. Тек три столећа доцније игра је обновљена и издата су прва правила (Ројал гофф клуб, године 1754). Данас је гофф веома омиљен у Енглеској, САД, Јапану, Египту и Аргентини.

Тони Церер, један од наших најбољих пливача прсног стила, први је у Европи после совјетског пливача Бојченка пливао свих 200 метара бетерфлај-стилом.

Тенис је постао од једне старе кућне игре са лоптом, која је још у средњем веку била позната у Француској под именом „Же де пом" (игра јабуком). Доцније је пренета у Енглеску, где је добила

давашње име и реорганизована, а одакле је пренета у САД и друге земље. Године 1888 основан је у Енглеској тениски савез.

Кошарка на леду је нова игра која се сада уводи у Канади. Правила игре су остала непромењена, али играчи и судије имају клизачке, а игра се на леду. Терен је нешто већи. Тврди се да је кошарка на леду врло брза и веома узбудљива игра.

Боб Ејч, амерички боксер лаке категорије, добио је 28 мечева један за другим нока-аутом до треће рунде. У њему су већ неки видели будућег првака света. Утврђено је, међутим, да су петнаесторица од 28 његових противника били потплаћени да буду успавани већ у почетку меча. Боб Ејч је, наиме, био члан једне гангстерске банде која је згртала новаца на опкладама на бокс-мечевима. Цела банда је ухваћена и изведена пред суд.

Италијански фудбалски савез је поштрио мере за сузбијање инцидената на фудбалским утакмицама. Новчана казна клубова, на чијем се игралишту нереди догоде, знатно је повећана.

Необичан судар десно се на аутомобилским тркама у Хавани: један ауто се преврнуо, а пет је налетело на њега и такође се преврнуло. Сем једне сломљене ноге и једне лакше повреде по глави, друге незгоде возачи нису имали.

Четири једанаестерица одбрањено је на првенственој утакмици друге италијанске лиге голман Карлоти, члан клуба Пиомбино. Захваљујући његовој одличној форми резултат је био 1:1, ма да је Модена била веома надмоћна.

Холанђанка Фаин Бланкерс, светска атлетска рекордерка, има четири брата и увек је била бржа од њих. Она је одрасла на фарми свога оца и често се такмичила са својом браћом у трчању и у скоку увис.

Лео Лемешин, један од наших најбољих фудбалских судија и бивши репрезентативац, водио је око 150 утакмица — већином међународних — пре него што је положио испит за фудбалског судију. Он је први пут водио једну утакмицу 1944 године на Вису, а затим се са Хајдуком пребацио у Италију и водио разне утакмице овог клуба и сусрете војних тимова. Судиски испит положио је тек 1946 године.

ЧУДНЕ ЗЕБЕ

Једна врста зебе, која живи у топлим крајевима Азије, Аустралије и Африке, гради на дрвећу велика звездичка гнезда у облику

кишобрана. У тим гнездима живи у друштву обично по 200 и више парова ових птица. Пре петнаест година, у Африци је пронађено једно такво велико заједничко гнездо зеба, које је имало 320 одељена. У сваком од њих живео је по један пар птица.

КОМАНДАНТИ — НАЈАМНИЦИ

У бици код Алманзе у Шпанији, 1707 године, француска војска, коју је предводио Енглец, борила се и победила енглеску армију, коју је предводио Француз. Командант француских трупа био је Енглец Цемс Фишме, војвода од Берви-

ка, а британских Француз Хенри Моси од Рувинија, војвода од Галвеја.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

ЗБОГ ФАЛСИФИКАТА ПОДИГНУТ ГРАД

Бразилијански цар Педро II одлучио је 1884 године да сагради дворца у Петрополису код Рио де Жанеира. Неки Еуген Пизани, из Денкерка, имао је да му упуту 35 зидара и грађевинара из Европе. О томе је склопљен уговор. За сваког радника који стигне у Бразилију цар је обећао Пизанију награду од 80 долара. Да би више зарадио, овај посредник је цифру 35 дописао две нуле и тако фал-

сификовао уговор. Затим је на бродове за Бразилију укрцао 3.500 људи. Када су они стигли, цар, не знајући како да запосли толико стручних радника, одлучи да сагради град Петрополис. Тако је овај град подигнут због "погрешке" цара Педра II, јер Пизани је тврдио да су Бразилијанци, приликом преписивања уговора, погрешили и написали 3.500 уместо 35.

ИСТОВАР БРОДОВА У ГАЛВЕСТОНУ

У текساسкој луци Галвестон, у САД, роба са бродова укотвањених у заливу истоварује се и превози на обалу двоколицима које вуку магзе. Ове животиње навикнуте су да газе воду и вуку кола по плитком пешчаном заливу.

"ЧИЧА ТОМА" ЈЕ ЗАИСТА ПОСТОЈАО

Главна личност из романа "Чича Томина колиба" заиста је постојала. То је био Црнац, роб Јосиах Хенсон, рођен у Мериленду, 15 јуна 1789 год. Када је објављен роман "Чича Томина колиба", написан према његовој биографији, Јосиах Хенсону било је 64 године. Умро је 32 год. касније, 5 маја 1883.

ЖИВА ПОДМОРНИЦА

У Санта Крузу, у лето 1937 године, на такмичењима у оквиру великог карневала на води, осамнаестогодишња Рут Кал прешла је рошећи више од 90 метара. Она је тиме поставила рекорд који је од ранијег (око 50 метара) био готово двапут бољи. Рут Кал је тада провела под водом два минута и 47 секунди!

ДИЈАМАНТ ОД 283 КАРАТА

У једном руднику дијаманата, који се налази у близини јужноафричког града Преторије, нађен је ових дана необично велики дијамант. Он има 283 и по карата, дуг је 6,3, широк 3,7, а висок 1 и по сантиметар. Стручњаци тврде да је овај драги камен вазредне чистоте. Његова вредност још није процењена. Међутим, један дијамант од 126 карата, који је ископан јула прошле године, прошењен је на 80.000 фунти стерлинга.

ОТКУД НОВИНАМА НАЗИВ ГАЗЕТА

Један мали метални новчић, кован у Венецији, звао се газета. Када су штампане прве новине оне су стајале једну газету. Тако су и

саме новине, због новчића којим су плаћане, добиле име газета. У многим језицима реч газета и данас значи новине, али мало људи зна откуда тај назив потиче.

ПОЗЛАЂЕНА ПЕСМА

Јакопо Саназаро (1458—1530), политички песник, писац „Аркадије", која се сматра као класично

дело италијанске прозе из XVI века, написао је песму од шест стихова и за њу добио хонорар од 6.000 златних шкуда.

ДРВО СТАРО ТРИ ХИЉАДЕ ГОДИНА

За поједина стабла циновске биљке секвоје утврђено је да су стара преко три хиљаде година. Недавно је оборено једно такво стабло, које је било високо преко 80 метара, а при земљи је имало обим од преко 30 метара. Гране овог огромног дрвета почињале су врло високо на стаблу, отприлике на оном месту докле би допирала кућа од дванаест спратова. Занимљиво је да секвоја почиње да цвета тек када напуни 175—200 година. Ово огромно дрво расте највише на западним обронцима планине Сијера Неваде.

ОВОГ МИНУТА -СВАКОГ МИНУТА

○ Човек који ради умерено тежак физички посао утроши 2.300 калорија сваког минута... исто онолико енергије колико би утрошила електрична сијалица од 150 вати која би горела 24 часа.

○ Канађани издају хиљаду долара сваког минута на осигурање од пожара.

○ За један минут лондонске кладонице направе промет од 80 фунти стерлинга.

○ У целом свету производи се око пет хиљада килограма кафе за минут.

○ Тунис производи за минут 3 тоне фосфата, 76 галона вина, 8 галона маслиновог уља.

○ За пинг-понг у Америци се употребава 200 лопти сваког минута. Спортисти на то своје задовољство издају 20 долара сваког минута.

○ Метеори који падају на земљу, повећавају њену тежину за две хиљаде килограма сваког минута.

○ Рачунајући укупну светску производњу, сваког минута се производи око 160.000 килограма шећера.

○ Бицикли су данас популарнији него што су никада били — сваког минута из фабрике изађу два бицикла.

○ Аустралија извози око 2.500 килограма вуне сваког минута.

○ Француска производи 2.500 галона вина за минут.

○ Сваког минута са железничке станице у Београду крене на пут 11 путника.

○ Београдски троллејбуси, трамваји и аутобуси превезу сваког минута 360 путника.

○ За један минут у Београду се потроши 62.160 литара воде.

○ Сваког минута у Београду се обаве 104 месна телефонска разговора.

○ Сваког минута у наш главни град стигне 42, а отпреми се 46 писама и дописница.

○ Београдске лекаре продају сваког минута по 285 килограма хлеба.

○ У Београду се сваког минута потроши 270 киловата електричне енергије.

(Према подацима Државног статистичког уреда Београда)

Да ли знате?

„ПЕПЕЉУГА“ — НОВ ФИЛМ ВОЛТА ДИЗНИЈА

Недавно се на филмској сцени појавило ново Дизнијево дело: цртани филм „Пепељуга“. Поред већ познатих личности из ове бајке, у филму се појављује и мноштво разних животиња и птица. Да ли из привржености или из захвалности према свом главном јунаку Мики Маусу, коме има да захвали за своју сјајну каријеру, Дизни је у овом филму „упослио“ и велики број мишева.

После првог приказивања „Пепељуге“ пред стручњацима, једна америчка компанија за телевизију понудила је Дизнију осам милиона долара за право приказивања тог и још неколико ранијих филмова. Међутим, Дизни је ову пријатну понуду одбио, уз образложење да и даље верује у будућност филма и добру пробу својих творевина на филмском платну.

ДВЕ СТОТИНЕ РУЗВЕЛТОВИХ ДВОЈНИКА

Чим се у Сједињеним Америчким Државама прочуло да једно филмско предузеће намерава да сними филм о животу бившег председника Франклина Рузвелта, одмах су се почели јављати Рузвелтови двојници, у жељи да им се додели главна улога у том филму. За кратко време пријавило се преко 200 кандидата — Рузвелтових двојника.

ОДНОС СНАГА РАДИЈА, БИОСКОПА И ШТАМПА

Према статистичким подацима УНЕСКО-а, у свету има данас око 182 милиона радио-апарата, 15 милиона телевизијских апарата и нешто преко 100.000 биоскопа.

скопа. Из истих података види се такође да радно и филм још не претстављају опасан супарника новинарству, пошто према садашњем стању укупан тираж дневних листова у свету износи преко 224 милиона примерака. Упоређењем тих података из појединих земаља, утврђено је да су Енглези најревноснији читаоци новина, док су становници Израела најревноснији посетиоци биоскопа.

ПРИМО КАРНЕРА ПОНОВО НА ФИЛМУ

Познати француски филмски режисер Мишел де Бри присуствовао је недавно једној спортској приредби на којој је главна тачка програма било рвање између једног француског рвача и Прима Карнера, некадашњег светског првака у боксу, а сада професионалног рвача. Грмљаве које је Карнера пратио приликом рвања толико су се допаале филмском режисеру да га је одмах ангажовао за главну улогу у свом новом филму „Пантагрен“, који припрема према познатом Раблеовом делу.

ЋУЉИВЕ ЖИРАФЕ

Дугачки врат, високе предње ноге и погнута леђа издвајају жирафу од осталих животиња. Сем тога, она има веома добар вид и креће се необично лако.

У жарке дане, кад у афричким саванама сунце пржи траву, а већина дрвећа остане са мало лишћа на највишим гранама, дугачки врат омогућава жирафи да дохвати лишће и на висини од 5—6 метара.

Међутим, ова егзотична животиња сасвим је нема. Ни у каквој прилици не пушта глас од себе. Оно је врло ретка појава у животињском свету.

ТЕЧАН ОЗОН

Концентрисан течан озон не претставља више опасност за оне који њиме рукују, а као гориво можда ће једног дана послужити за одашњавање ракете на неку планету.

Његова примена може дати драгоцени резултате и на другим пољима; он се може директно раставити у кисеоник и употребити у подморницама или на авионима који лете на великој висини; осим тога, озон је идеално средство за пречишћавање воде и ваздуха, као и за белу ткивину.

За време Другог светског рата Немци су журно радили на изградњи ракете са погонном на озон, којом би бомбардовали Њујорк са једне платформе удаљене 6000 км. али им ово није пошло за руком пошто нису успели да продру у тајну безбедног руковања течним озном.

Кад се употреби као средство за пречишћавање воде, озон буквално сагори сву нечистоћу у њој не остављајући никакав непријатан мирис. У Паризу се већ годинама вода пречишћава озном. За белу, озон је погоднији од хлора, хидрогенпероксида и других средстава, зато што не оставља талог који нагриза белени материјал.

Озон се може лако добити ако се кисеоник бомбардује брзим електронима. Ово се и у природи догађа, па се тако тумачи и појава озона после летње грмљавине.

БАНАНЕ У ПРАХУ

Из године у годину воће као лек све више се примењује. Против поремећаја у варењу леци се нарочито дају пресне јабучке и банане. Да би се избегла неварљивост банана, нарочито кад их треба дати малој деци, амерички лекари препишују сада банане у праху.

Јестели већ чилига...

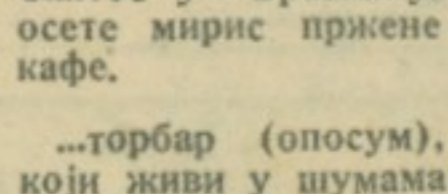
...име државе Панаме индиског је порекла и значи „обиље рибе“.

...алигатор, врста опасног крокодила чија је кожа веома цењена, може да трчи брзо као коњ.

...поморци тврде да на даљини од сто километара од града Сантос у Бразилији осете мирис пржене кафе.

...торбар (опосум), који живи у шумама Америке, има расцепљену длану.

...већину шумских пожара у Европи проузрокују птице. Кад налете на електричне водове високог напона, оне изазову кратак спој, перје им се запали и изазива пожар.

...лијавница може да се изврне на налице, као чарапа, а да при томе остане жива.

...пуж не гмиже, морска вода садржи 32 разна хемиска елемента.

...Алпи имају 1.153 глечера.

...женка армадила (пасаница) доноси на свет увек по четири младунца који су истог пола.

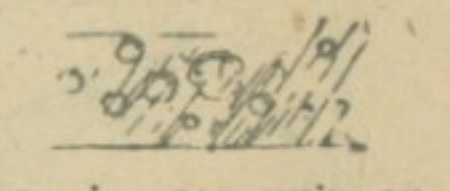

...многи парфеми, лаксови, аспири и други лекови, експлозивни боје, затим графит, сахарин и разни други производи — добијају се из угља.

...медведи из поларних крајева имају длану и на стопалама, како се по леду не би клизали.

...у Флориди постоје многобројна мала језера која се изненадно појављују и опет нестају.

...град може да буде веома крупан. У лето 1938 године, у Јухсиену, у Кини,

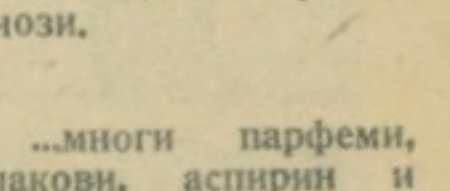
пао је град чији су комади били тешки од 10 до 50 килограма.

...лијавница може да се изврне на налице, као чарапа, а да при томе остане жива.

...пуж не гмиже, морска вода садржи 32 разна хемиска елемента.

...Алпи имају 1.153 глечера.

...женка армадила (пасаница) доноси на свет увек по четири младунца који су истог пола.

...многи парфеми, лаксови, аспири и други лекови, експлозивни боје, затим графит, сахарин и разни други производи — добијају се из угља.

ВЕЛИКИ ПУТНИК РУДЕР БОШКОВИЋ

Било је то пре више од двеста година. Један четрнаестогодишњи дечак, син наше земље, обрео се једнога дана у Риму. Дошао је у ову велику европску престоницу да као ученик језуита настави школовање започето у Дубровнику, своје родном граду. Син дубровачког трговца а унук херцеговачког сељака, млади Руђер Бошковић постаје славни. Од ученика је брзо постао професор, а његова научна дела из области математике, астрономије, физике, геодезије, филозофије, широм му отварају врата дворова и академија.

У Бечу

Захваљујући свом великом угледу и као стручњак за хидрографију, Бошковић добива позив из Беча да дође у аустријску престоницу, како би учествовао у решавању спора између двеју италијанских држава, Лукке и Тоскане, око неких пловидбених питања. Од њега се тражило да изнесе своје стручно мишљење. Дошавши у Беч, Бошковић успева да нађе такво решење којим су обе стране биле задовољне, тако да је од Тоскане добио признање, а од Лукке племство и новчану награду.

У главном граду тада моћне аустријске државе Бошковић је први пут имао прилике да се нађе у „вишем“ друштву. Кретао се по салонима пуних државника и дипломата, чију је наклоност и уважење умео да стекне захваљујући свом личном чару и опхођењу, свом говорничком дару и духовитости. Примила га је и сама царица Марија Терезија. У Бечу Бошковић издаје и своје чувено дело о природној филозофији, које и данас има велики значај.

У Паризу и Лондону

Године 1760 Бошковић полази на дужи пут по Италији и Француској. Ма да званични француски кругови нису трпели језуите, против којих су, преко маркيزة Помпадур, успели да окрену и сам двор, Бошковић је, након ученик је-

зунта, дочекан с великим почастима. Његова слава као научника била је толика да му непријатељство француских слободоумника према језуитима није ништа сметало. Један од највећих противника језуита био је војвода Шоазел, министар иностраних послова Луја XV, али и он сам је према генералном Дубровчанину био ванредно предусретљив: примио га је у свој дом и позвао га за свој сто. Преко њега Бошковић доспева у Версај, где је видео краља и посетио краљицу, Марију Лешанску, ручао код дофена и био на дворским пријемима и свечаностима.

Исте године Бошковић одлази и у Лондон. Како је био један од најватренијих присталица Њутна и највећи поборник његових идеја у Европи, лондонски научни кругови дочекују га веома срдечно. Он се ту састаје са знаменитим астрономом Бредлијем који је открио аберацију светлости; тим проблемом и Бошковић се бавио; он се затим састаје са исто тако чувеним оптичарем Долондом, проналазачем ахроматског дурбина, са Фергусоном, Симпсоном и другим угледним научницима.

Од Цариграда до Варшаве

Док је Бошковић боравио у Лондону, астрономи су се припремали да посматрају пролазак Венере, ретку небеску појаву, која је имала да им омогући да тачније одреде даљину Земље од Сунца. Одбивши да ради посматрања ове појаве иде у Калифорнију, Бошковић пристаје да оде у Цариград, одакле се то исто тако могло пратити. Пут је трајао дужи него што се очекивало, и Бошковић је прекасно стигао.

Он је приспео у Цариград са препоруком Британског краљевског друштва за тамошњег енглеског посланика Портера. Ова препорука добро је дошла славном научнику, јер се у Цариграду тешко разболео од грознице — једва је жив остао — па му је помоћ посланикова била драгоценна. Поред сгле-

ског, и француски посланик учинио му је велику услугу: он га је пренео у своју палату, где је болесни научник био много боље негован.

Кад је оздравио, Бошковић се придружује Портеру који се, опозван, одлучио да се у своју земљу врати преко Бугарске, Румуније и Пољске. Бошковић је желео да види Варшаву и Петроград, те га је хтео да пропусти згодну, прилику. Портер и његова породица, са још неким сапутницима, добили су од турске владе оружану пратњу без које не би били сигурни на путу кроз неууређено турско царство. С њима је Бошковић дошао до Пољске, а затим је сам продужио у Варшаву.

Ни у Варшави Бошковић није био без пријатеља. Упознао се и спријатељио са грофовима Поњатовским, од којих му је највише био наклоњен Станислав Август, каснији последњи пољски краљ. Ово пријатељство Бошковићу је било драгоцено касније, 1771 године, за време руско-турског рата. Руси су сматрали да су Дубровчани повредили неутралност, те су им отворено претили. У очајању, Дубровчани су на све стране тражили помоћ, па су се обратили и Бошковићу. Научник је тада замолио краља Станислава Августа да посредује код царице Катарине II. Краљ се одазвао овој молби и наредно пољском посланику у Петрограду да предузме кораке у корист Дубровника. Тако је делимично и заслугом Руђера Бошковића окончан спор између Дубровника и руског царства.

Опет у Паризу

По други пут Бошковић је дошао у Париз 1773 године. Он је био поднео оставку на положај управника опсерваторије у Милану, а језуитски ред папа је укинуо баш у то време, те је Бошковић примио понуду француске владе, која му је понудила положај директора оптике за поморство. Од

њега се није тражило ништа друго него да се и даље бави науком и да прими француско држављанство. Усто, било му је обећано да ће постати и члан париске академије.

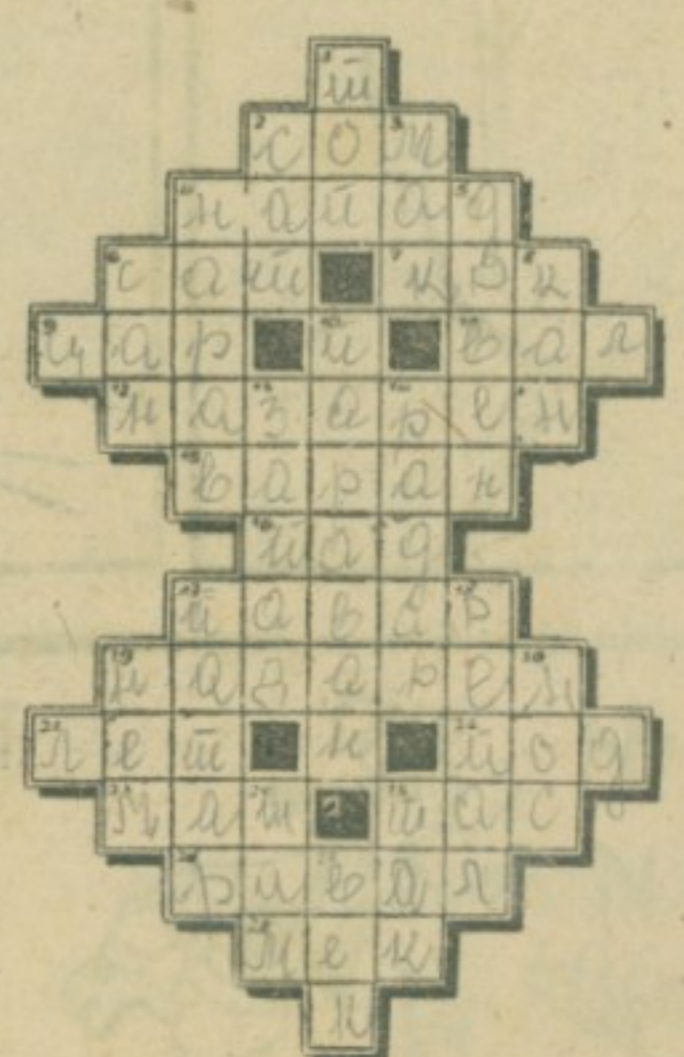
Као и пре, министри и други званични кругови видели су у Бошковићу само научника изузетних способности, коме треба пружити све олакшине за рад. Другим оком гледали су на њега неки чланови академије. Они никако нису могли да забораве да је он дотле припадао језуитском реду, ма да је Бошковић, будући да је са свој жи-

вот био посветио науци, то постао стицајем прилика.

У Паризу Бошковић је 1782 године припремио за штампу своја сабрана дела из оптике и астрономије и после тога добио двогодишње отсуство да би отишао у Италију, и тамо објавио своја дела. Мислио је да Париз напусти привремено, али судбина је хтела да то буде заувек. У Италији се задржао дуже него што је намерио, па га је тамо и смрт затекла. Да се у Париз вратио после две године као што је намеравао, можда би се у њему срео и с Доситејем Обрадовићем.

Н. Ј.

УКРШТЕНИХ РЕЧИ

рен; 21) кретање кроз ваздух; 22) патос; 23) шаховски израз; 25) део ваге; 26) противник; 28) није тврди.

Усправно:

1) тешко оружје; 2) део времена; 3) индустријска биљка; 4) худ; 5) од дрвета; 6) спавање; 8) варош у Француској; 10) покретна ограда; 13) страна света; 14) радиолокациони уређај много коришћен у прошлору; 17) земљорадник; 18) држава у Азији; 19) мутав; 20) део лица; 24) екипа; 25) билјарски штап; 27) стопеће.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

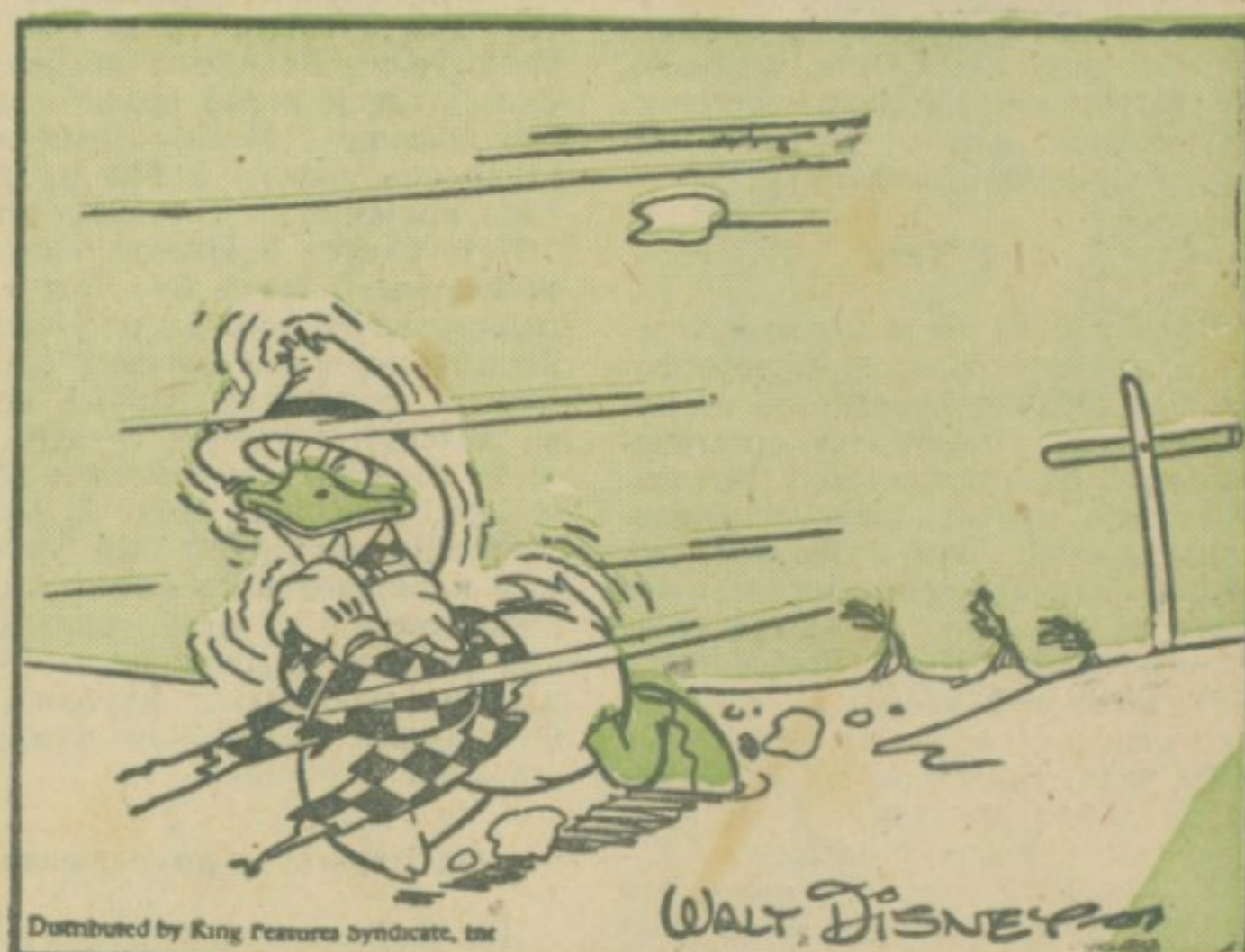
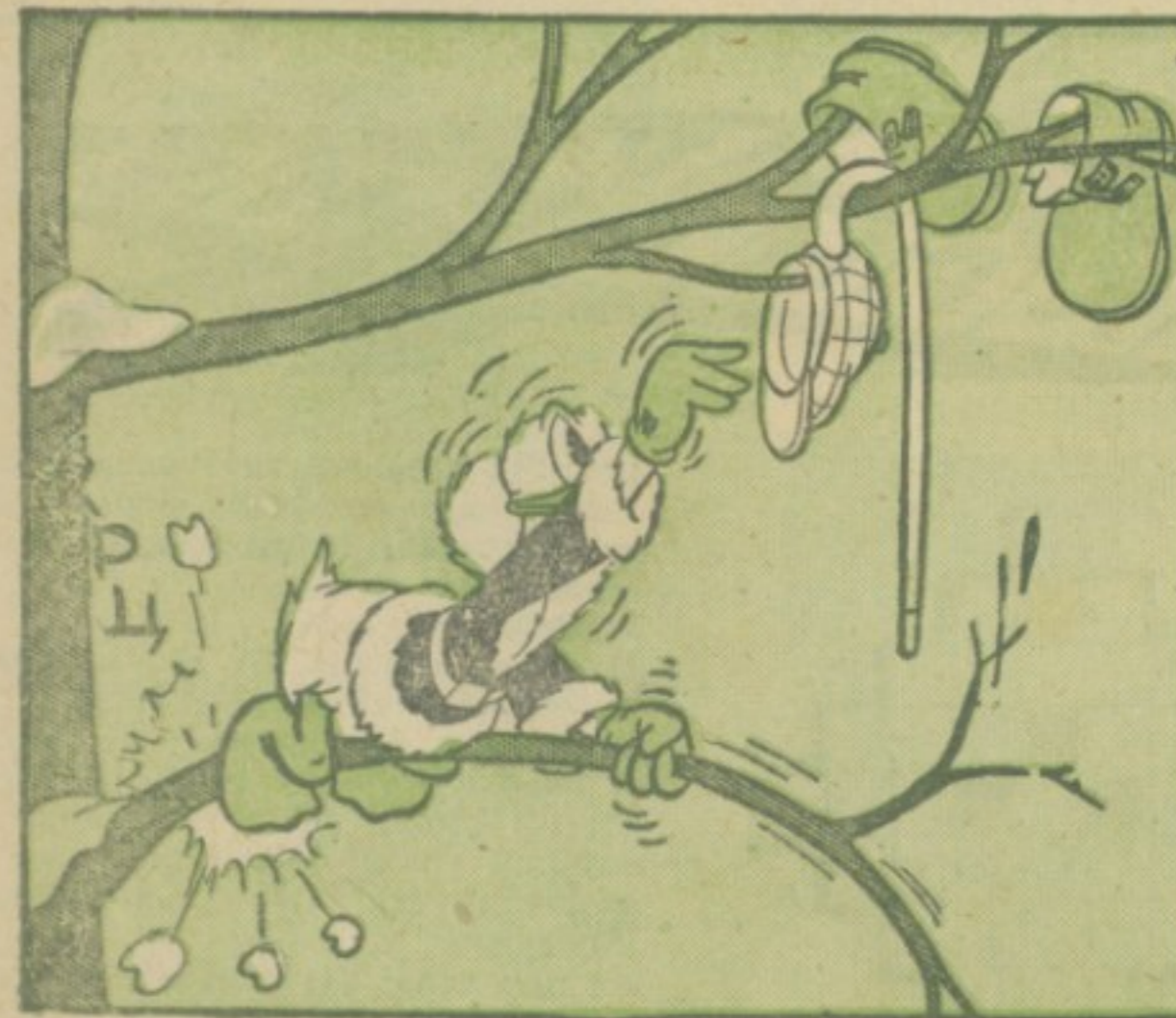
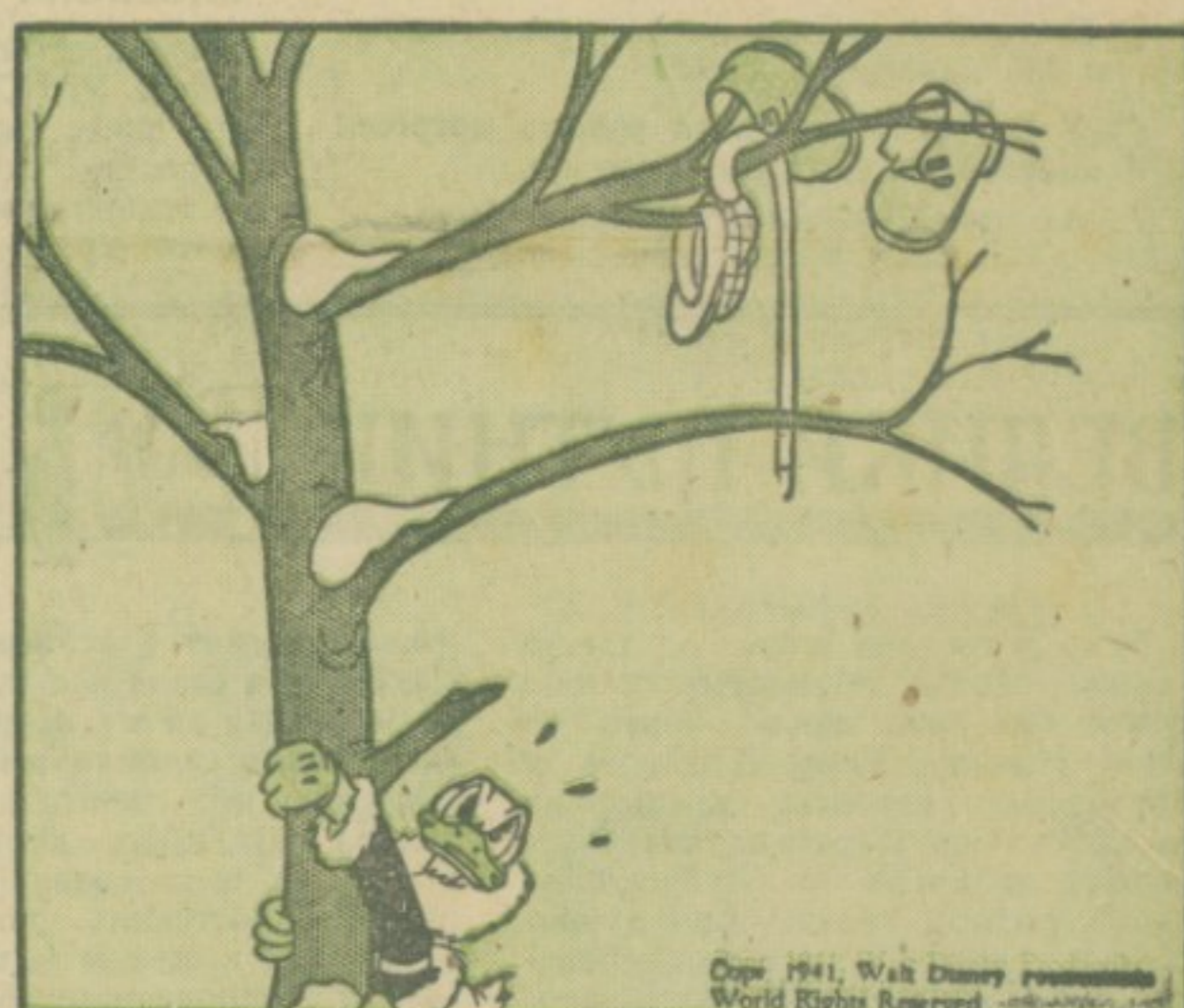
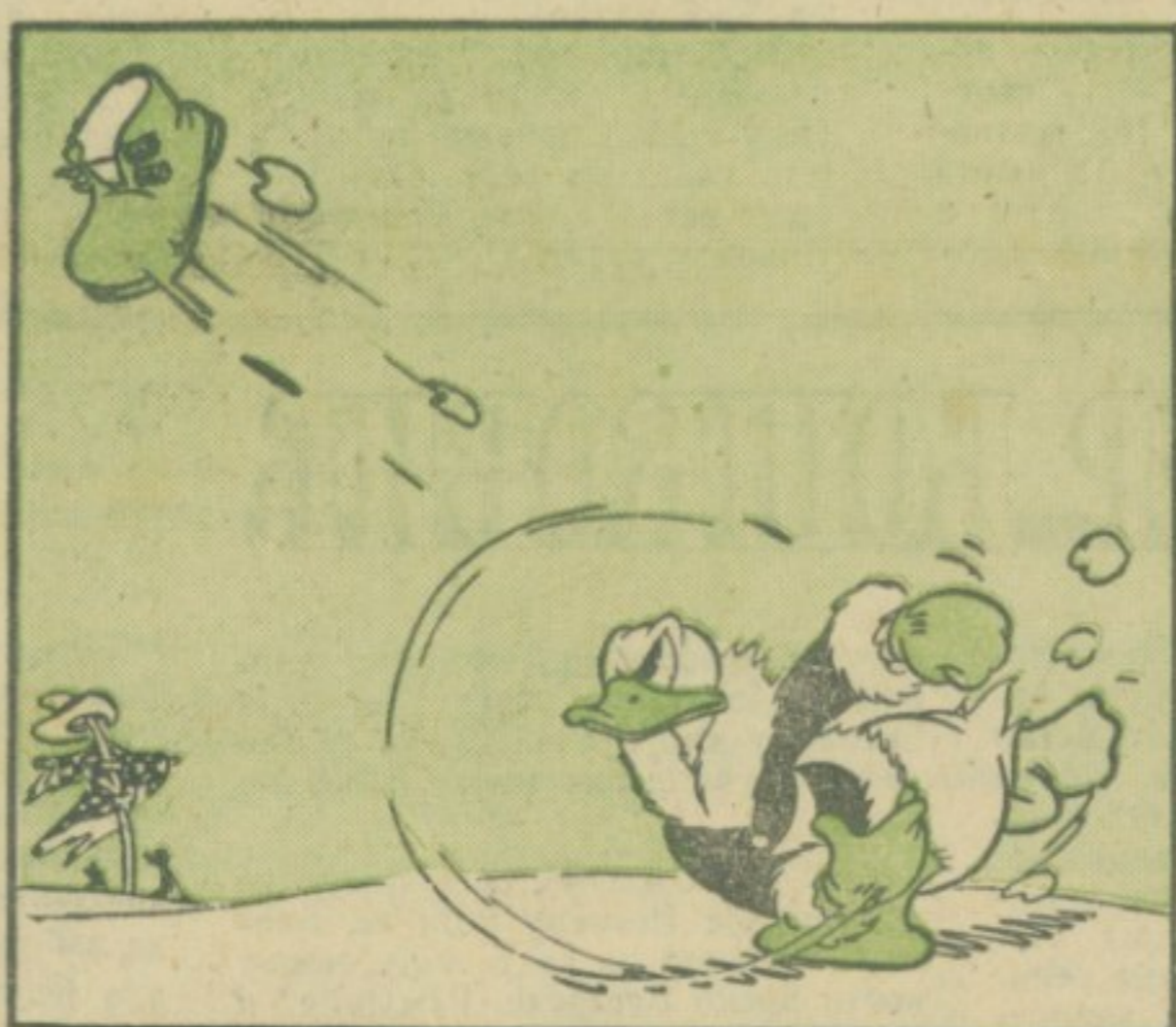
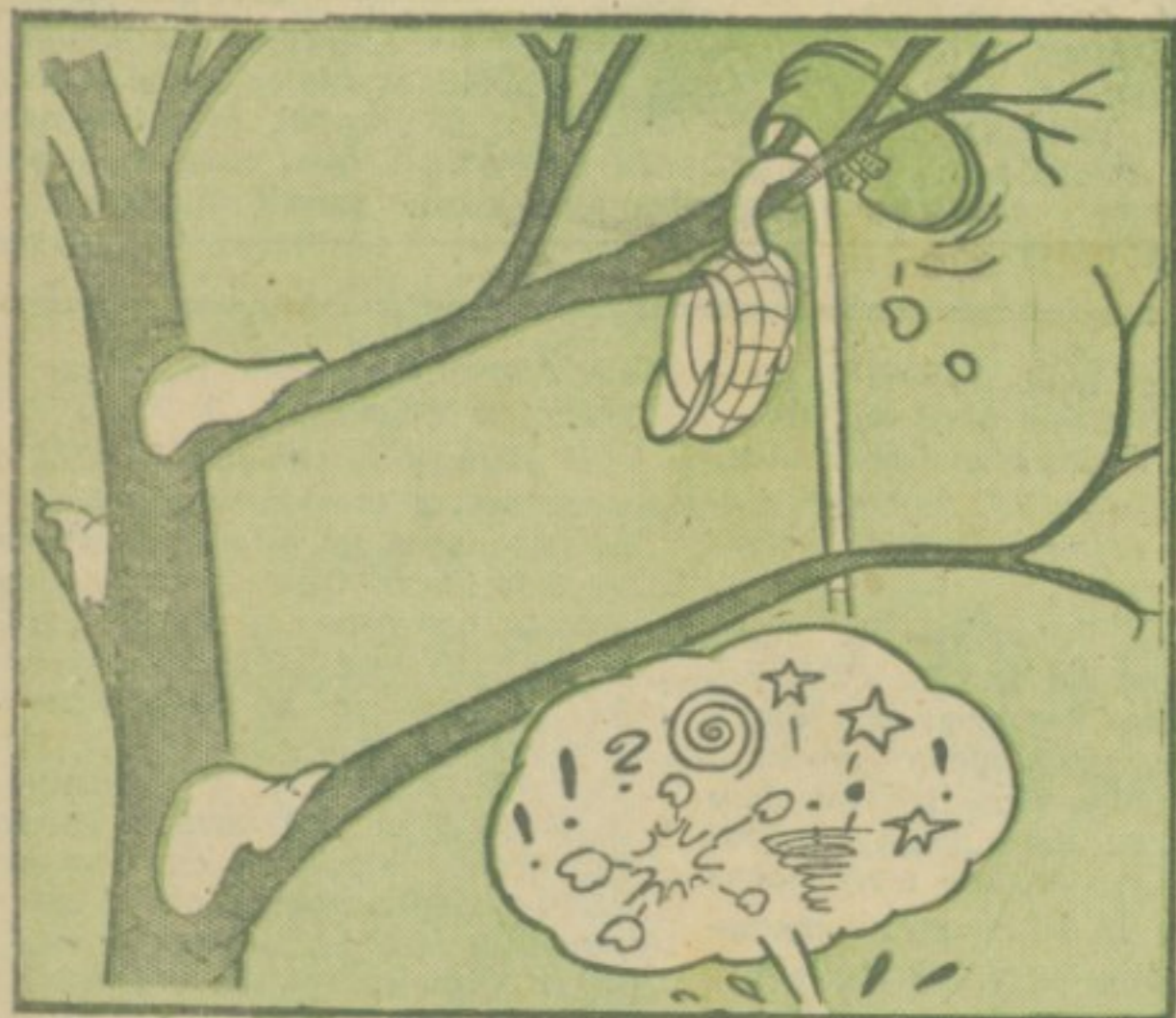
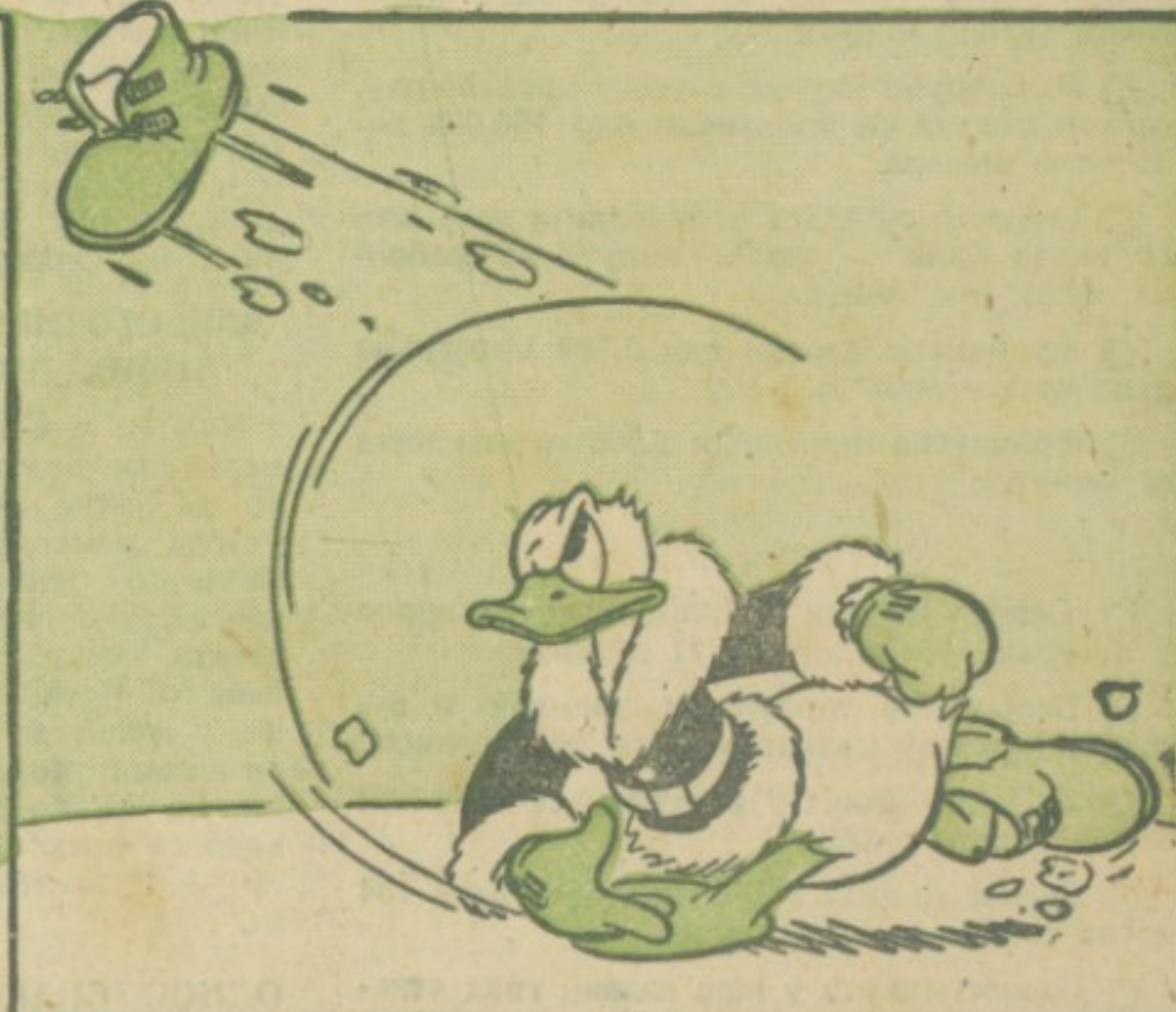
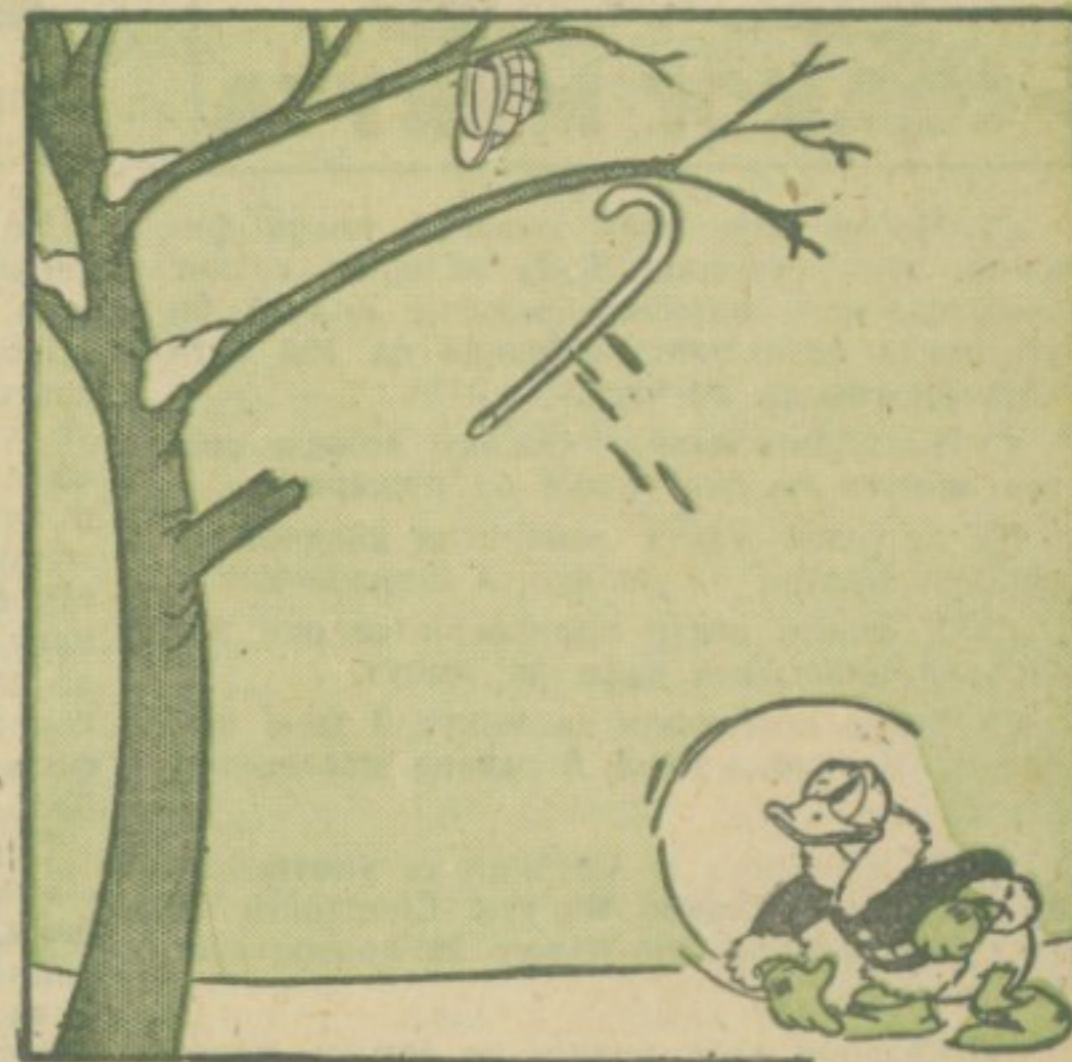
Зодравно:

2) бол; 4) параф; 6) поредак; 8) алка; 9) Арно; 11) пол; 13) бис; 14) тобоган; 17) нотар; 18) Бор; 19) нерад; 21) рикаван; 23) тон; 24) Рим; 26) Абида; 28) вина; 29) аневрија; 31) врење; 32) гло.

Усправно:

1) боре; 2) бара; 3) Лада; 4) поклон; 5) фарбар; 6) плот; 7) Киви; 8) АП; 10) ос; 12) ноторан; 15) Бо бек; 16) гаран; 19) Нишпа; 20) Дарије; 21) роба; 22) цика; 23) та; 25) ма; 27) дерт; 28) вино; 30) Нела.

ПАЈА ПАТАК И КОШАВА

ИДУЋЕМ БРОЈУ:

